ਰਾਮ ਚੰਦਰ

ਬਨਾਮ

ਛੱਤੀਸਗੜ੍ਹ ਰਾਜ & ਅਨਜ

(2022 ਦੀ ਰਿੱਟ ਪਟੀਸ਼ਨ (ਸੀ ਆਰ ਐਲ.) ਨੰ. 49)

ਅਪ੍ਰੈਲ 22, 2022

[ਡਾ. ਧਨੰਜੈ ਵਾਈ ਚੰਦ੍ਰਚੂੜ ਅਤੇ
ਅਨਿਰੁੱਧ ਬੋਸ, ਨਾਇਬ ਨਿਆਂਕਾ]

ਫੌਜਦਾਰੀ ਤਰੀਕਾ ਕਾਨੂੰਨ, 1973: § 432. ਸਜ਼ਾਵਾਂ ਨੂੰ ਮੁਲਤਵੀ ਜਾਂ ਮਾਫ਼ ਕਰਨ ਦੀ ਸ਼ਕਤੀ – ਅਪਰਾਧੀ ਦੀ ਪ੍ਰੀਮੇਚਿਊਰ ਰਿਹਾਈ ਲਈ ਅਰਜ਼ੀ – ਬਿਨਾਂ ਮਾਫ਼ੀ ਦੇ 16 ਸਾਲ ਦੀ ਕੈਦ ਪੂਰੀ ਕਰਨ 'ਤੇ – ਪ੍ਰਧਾਨ ਜੱਜ ਦੀ ਰਾਇ ਦਾ ਮੁੱਲ – ਇਸ ਗੱਲ ਦਾ ਕੋਈ ਸੰਕੇਤ ਨਹੀਂ ਹੈ ਕਿ ਪ੍ਰਧਾਨ ਜੱਜ ਨੇ ਆਪਣੀ ਰਾਇ ਵਿੱਚ 21 ਜੁਲਾਈ 2021 ਨੂੰ ਮਾਫ਼ੀ ਦੇਣ ਦੇ ਕਾਰਨਾਂ ਨੂੰ ਧਿਆਨ ਵਿੱਚ ਰੱਖਿਆ ਸੀ ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਖਾਸ ਜੱਜ, ਨਸ਼ਾ ਨੇ ਅਪਰਾਧ ਲਈ ਜਿਸ ਲਈ ਅਰਜ਼ੀਕਰਤਾ ਨੂੰ ਦੋਸ਼ੀ ਠਹਿਰਾਇਆ ਗਿਆ ਸੀ ਅਤੇ ਸਿਰਫ ਇਹ ਕਿਹਾ ਕਿ ਮਾਮਲੇ ਦੇ ਤੱਥਾਂ ਅਤੇ ਹਾਲਾਤਾਂ ਦੇ ਮੱਦੇਨਜ਼ਰ ਮਾਫ਼ੀ ਦੇਣਾ ਉਚਿਤ ਨਹੀਂ ਹੋਵੇਗਾ – ਰਾਇ ਕ੍ਰਿਪੀਸੀ ਦੀ ਧਾਰਾ 432 (2) ਦੇ ਪ੍ਰਾਵਧਾਨਾਂ ਦੇ ਖਿਲਾਫ ਹੈ ਜਿਸ ਦੀ ਲੋੜ ਹੈ ਕਿ ਪ੍ਰਧਾਨ ਜੱਜ ਦੀ ਰਾਇ ਕਾਰਨਾਂ ਨਾਲ ਹੋਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ – ਹਾਲਸਬਰੀ ਦੇ ਭਾਰਤੀ ਕਾਨੂੰਨ (ਪ੍ਰਸ਼ਾਸਨਿਕ ਕਾਨੂੰਨ) ਨੋਟ ਕਰਦੇ ਹਨ ਕਿ ਕਾਰਨਾਂ ਦੇਣ ਦੀ ਲੋੜ ਨੂੰ ਤਬ ਪੂਰਾ ਮੰਨਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਜਦੋਂ ਸੰਬੰਧਿਤ ਅਧਿਕਾਰੀ ਨੇ ਸੰਬੰਧਿਤ ਕਾਰਨ ਮੁਹੱਈਆ ਕੀਤੇ ਹਨ – ਮਕੈਨਿਕਲ ਕਾਰਨ ਪਰਯਾਪਤ ਨਹੀਂ ਮੰਨੇ ਜਾਂਦੇ – ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ, ਅਪਰਯਾਪਤ ਕਾਰਨਾਂ ਨਾਲ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਰਾਇ ਕ੍ਰਿਪੀਸੀ ਦੀ ਧਾਰਾ 432 (2) ਦੀਆਂ ਲੋੜਾਂ ਨੂੰ ਪੂਰਾ ਨਹੀਂ ਕਰਦੀ – ਹੋਰ, ਇਹ ਉਸ ਉਦੇਸ਼ ਲਈ ਕੋਈ ਸੇਵਾ ਨਹੀਂ ਕਰੇਗੀ ਜਿਸ ਲਈ ਧਾਰਾ 432 (2) ਅਧੀਨ ਕਾਰਵਾਈ ਕਰਨੀ ਹੈ, ਜੋ ਕਿ ਸਾਰੇ ਸੰਬੰਧਿਤ ਕਾਰਨਾਂ ਨੂੰ ਧਿਆਨ ਵਿੱਚ ਰੱਖਦੇ ਹੋਏ ਕਾਰਜਕਾਰੀ ਨੂੰ ਸੂਚਿਤ ਫੈਸਲਾ ਕਰਨ ਦੇ ਯੋਗ ਬਣਾਉਣਾ ਹੈ – ਅਰਜ਼ੀਕਰਤਾ ਦੀ ਮਾਫ਼ੀ ਲਈ ਅਰਜ਼ੀ ਨੂੰ ਮੁੜ ਵਿਚਾਰਿਆ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ – ਖਾਸ ਜੱਜ, ਨਸ਼ਾ ਨੂੰ ਅਰਜ਼ੀ 'ਤੇ ਤਾਜ਼ਾ ਰਾਇ ਮੁਹੱਈਆ ਕਰਨੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ ਜਿਸ ਨਾਲ ਪਰਯਾਪਤ ਕਾਰਨਾਂ ਦਿੱਤੇ ਜਾਣ ਜੋ ਮਾਫ਼ੀ ਦੇਣ ਦੇ ਸਾਰੇ ਸੰਬੰਧਿਤ ਕਾਰਨਾਂ ਨੂੰ ਧਿਆਨ ਵਿੱਚ ਰੱਖਦੇ ਹਨ।

ਭਾਰਤ ਦਾ ਸੰਵਿਧਾਨ, 1950 – ਅਨੁਚਛੇਦ.32 – ਦੰਡ ਸੰਹਿਤਾ, 1860 – ਐਸ.ਐਸ. 148, 149,302 – ਫੌਜਦਾਰੀ ਤਰੀਕਾ ਕਾਨੂੰਨ, 1973 – §§ 432, 433ਏ – ਛੱਤੀਸਗੜ੍ਹ ਜੇਲ੍ਹ ਨਿਯਮ 1968 – ਨਿਯਮ 353 – ਪ੍ਰੀ-ਮੇਚਿਊਰ ਰਿਹਾਈ - ਸਜ਼ਾ ਦੀ ਮਾਫ਼ੀ - 7 ਦਸੰਬਰ 2010 ਨੂੰ, ਟ੍ਰਾਇਲ ਕੋਰਟ ਨੇ ਅਰਜ਼ੀਕਰਤਾ ਅਤੇ ਹੋਰ ਦੋਸ਼ੀਆਂ ਨੂੰ ਹਮਲਾ ਕਰਨ ਲਈ ਦੋਸ਼ੀ ਠਹਿਰਾਇਆ ਇੱਕ ਸ਼ਿਕਾਇਤਕਰਤਾ ਅਤੇ ਉਸਦੇ ਪਿਤਾ ਅਤੇ ਭਰਾ ਦਾ ਕਤਲ - ਯਾਚੀਕਾਕਰਤਾ ਨੂੰ ਉਮਰ ਕੈਦ ਦੀ ਸਜ਼ਾ - ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਦੁਆਰਾ ਸਜ਼ਾ ਦੀ ਪੁਸ਼ਟੀ - ਯਾਚੀਕਾਕਰਤਾ ਦੁਆਰਾ ਦਾਇਰ ਖਾਸ ਛੁੱਟੀ ਦੀ ਅਰਜ਼ੀ ਵੀ ਰੱਦ ਕੀਤੀ ਗਈ - ਇਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ, ਬਿਨਾਂ ਰਿਹਾਇਸ਼ ਦੇ 16 ਸਾਲ ਦੀ ਕੈਦ ਪੂਰੀ ਕਰਨ ਉੱਤੇ, ਯਾਚੀਕਾਕਰਤਾ ਨੇ ਛੱਤੀਸਗੜ੍ਹ ਜੇਲ੍ਹ ਨਿਯਮ 1968 ਦੇ ਨਿਯਮ 358 ਅਧੀਨ ਜਵਾਬਦੇਹ ਨੂੰ ਸਮੇਂ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਰਿਹਾਈ ਲਈ ਅਰਜ਼ੀ ਦਿੱਤੀ - ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਸੈਕਸ਼ਨ 433 ਏ ਸੀਆਰਪੀਸੀ ਅਧੀਨ ਲਿਆ ਜਾਣਾ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੈ, ਜੇਲ੍ਹ

ਸੁਪਰਡੈਂਟ ਨੇ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਜੱਜ ਦੀ ਰਾਇ ਮੰਗੀ ਕਿ ਕੀ ਯਾਚੀਕਾਕਰਤਾ ਨੂੰ ਰਿਹਾਇਸ਼ 'ਤੇ ਰਿਹਾ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ - 2 ਜੁਲਾਈ 2021 ਨੂੰ, ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਜੱਜ ਨੇ ਆਪਣੀ ਰਾਇ ਦਿੱਤੀ - ਕਿ ਮਾਮਲੇ ਦੇ ਸਾਰੇ ਤੱਥਾਂ ਅਤੇ ਹਾਲਾਤਾਂ ਨੂੰ ਦੇਖਦਿਆਂ, ਯਾਚੀਕਾਕਰਤਾ ਦੀ ਬਾਕੀ ਸਜ਼ਾ ਦੀ ਰਿਹਾਇਸ਼ ਦੀ ਆਗਿਆ ਦੇਣਾ ਉਚਿਤ ਨਹੀਂ ਹੋਵੇਗਾ - ਕਾਨੂੰਨ ਵਿਭਾਗ ਦੀ ਵੀ ਰਾਇ ਮੰਗੀ ਗਈ - ਕਾਨੂੰਨ ਵਿਭਾਗ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਚੂੰਕਿ ਸਜ਼ਾ ਸੁਣਾਉਣ ਵਾਲੇ ਅਦਾਲਤ ਦੇ ਪ੍ਰਧਾਨ ਜੱਜ ਨੇ ਸਕਾਰਾਤਮਕ ਰਾਇ ਨਹੀਂ ਦਿੱਤੀ, ਇਸ ਲਈ ਉਸ ਨੂੰ ਰਿਹਾ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ - ਦੁਖੀ ਹੋ ਕੇ, ਮੌਜੂਦਾ ਅਪੀਲ ਦਾਇਰ ਕੀਤੀ ਗਈ - ਫੈਸਲਾ: ਸੀਆਰਪੀਸੀ ਦੇ ਸੈਕਸ਼ਨ 432 (2) ਦੀ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆਤਮਕ ਸੁਰੱਖਿਆ ਦਾ ਉਦੇਸ਼ ਤਬ ਹਾਰ ਜਾਵੇਗਾ ਜੇ ਪ੍ਰਧਾਨ ਜੱਜ ਦੀ ਰਾਇ ਸਿਰਫ ਇੱਕ ਹੋਰ ਕਾਰਕ ਬਣ ਜਾਵੇ ਜਿਸ ਨੂੰ ਸਰਕਾਰ ਰਿਹਾਇਸ਼ ਦੀ ਅਰਜ਼ੀ ਦਾ ਫੈਸਲਾ ਕਰਦੇ ਸਮੇਂ ਵਿਚਾਰ ਵਿੱਚ ਲੈ ਸਕਦੀ ਹੈ - ਇਹ ਸੰਭਵ ਹੈ ਕਿ ਤਦ ਸੈਕਸ਼ਨ 432 (2) ਦੀ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਸਿਰਫ ਇੱਕ ਰਸਮੀਤਾ ਬਣ ਜਾਵੇ - ਹਾਲਾਂਕਿ, ਇਹ ਕਹਿਣਾ ਨਹੀਂ ਹੈ ਕਿ ਉਚਿਤ ਸਰਕਾਰ ਨੂੰ ਪ੍ਰਧਾਨ ਜੱਜ ਦੀ ਰਾਇ ਦਾ ਮਕੈਨਿਕਲੀ ਪਾਲਣਾ ਕਰਨੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ - ਜੇ ਪ੍ਰਧਾਨ ਜੱਜ ਦੀ ਰਾਇ ਸੈਕਸ਼ਨ 432 (2) ਦੀਆਂ ਜ਼ਰੂਰਤਾਂ ਨਾਲ ਮੇਲ ਨਹੀਂ ਖਾਂਦੀ ਜਾਂ ਜੇ ਜੱਜ ਨੇ ਰਿਹਾਇਸ਼ ਦੇਣ ਲਈ ਲਾਜ਼ਮੀ ਕਾਰਕਾਂ ਨੂੰ ਵਿਚਾਰ ਵਿੱਚ ਨਹੀਂ ਲਿਆ ਹੈ ਜੋ ਕਿ ਲਕਸਮਣ ਨਸਕਰ ਬਨਾਮ ਭਾਰਤ ਸੰਘ ਵਿੱਚ ਨਿਰਧਾਰਤ ਕੀਤੇ ਗਏ ਹਨ, ਤਾਂ ਸਰਕਾਰ ਪ੍ਰਧਾਨ ਜੱਜ ਨੂੰ ਮਾਮਲੇ ਨੂੰ ਮੁੜ ਵਿਚਾਰਣ ਲਈ ਕਹਿ ਸਕਦੀ ਹੈ - ਮੌਜੂਦਾ ਮਾਮਲੇ ਵਿੱਚ, ਇਹ ਦਰਸਾਉਣ ਲਈ ਕੁਝ ਵੀ ਨਹੀਂ ਹੈ ਕਿ ਪ੍ਰਧਾਨ ਜੱਜ ਨੇ ਲਕਸਮਣ ਨਸਕਰ ਵਿੱਚ ਨਿਰਧਾਰਤ ਕਾਰਕਾਂ ਨੂੰ ਵਿਚਾਰ ਵਿੱਚ ਲਿਆ ਹੈ - ਇਸ ਲਈ, ਅਪਰਯਾਪਤ ਤਰਕ ਨਾਲ ਸਹਿਮਤੀ ਵਾਲੀ ਇੱਕ ਰਾਇ ਸੈਕਸ਼ਨ 432 (2) ਦੀਆਂ ਜ਼ਰੂਰਤਾਂ ਨੂੰ ਸੰਤੁਸ਼ਟ ਨਹੀਂ ਕਰੇਗੀ - ਹੋਰ, ਇਹ ਉਸ ਉਦੇਸ਼ ਨੂੰ ਪੂਰਾ ਨਹੀਂ ਕਰੇਗੀ ਜਿਸ ਲਈ ਸੈਕਸ਼ਨ 432 (2) ਅਧੀਨ ਕਸਰਤ ਕੀਤੀ ਜਾਣੀ ਹੈ, ਜੋ ਕਿ ਸਾਰੇ ਲਾਜ਼ਮੀ ਕਾਰਕਾਂ ਨੂੰ ਵਿਚਾਰ ਵਿੱਚ ਲੈ ਕੇ ਕਾਰਜਪਾਲਿਕਾ ਨੂੰ ਸੂਚਿਤ ਫੈਸਲਾ ਕਰਨ ਦੇ ਯੋਗ ਬਣਾਉਣਾ ਹੈ - ਇਸ ਲਈ, ਯਾਚੀਕਾਕਰਤਾ ਦੀ ਰਿਹਾਇਸ਼ ਲਈ ਅਰਜ਼ੀ ਨੂੰ ਮੁੜ ਵਿਚਾਰਿਆ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ - ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਜੱਜ ਨੂੰ ਨਿਰਦੇਸ਼ ਦਿੱਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਅਰਜ਼ੀ 'ਤੇ ਮੁੜ ਵਿਚਾਰ ਕਰਨ ਲਈ ਆਪਣੀ ਰਾਇ ਮੁਹੱਈਆ ਕਰੇ ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਸਾਰੇ ਲਾਜ਼ਮੀ ਕਾਰਕਾਂ ਨੂੰ ਵਿਚਾਰ ਵਿੱਚ ਲੈਣ ਦੇ ਯੋਗ ਪਰਯਾਪਤ ਤਰਕ ਸ਼ਾਮਲ ਹੋਣ ਜੋ ਕਿ ਲਕਸਮਣ ਨਸਕਰ ਵਿੱਚ ਨਿਰਧਾਰਤ ਰਿਹਾਇਸ਼ ਦੇ ਅਨੁਦਾਨ ਦੇ ਨਿਯਮਾਂ ਅਨੁਸਾਰ ਹਨ।

ਰਿਹਾਇਸ਼ ਦੀ ਸ਼ਕਤੀ - ਨਿਆਇਕ ਸਮੀਖਿਆ - ਚਰਚਾ ਕੀਤੀ ਗਈ।

ਰਿੱਟ ਪਟੀਸ਼ਨ ਨੂੰ ਮਨਜ਼ੂਰੀ ਦਿੰਦਿਆਂ, ਅਦਾਲਤ ਨੇ

ਫੈਸਲਾ: 1. ਜਦੋਂ ਕਿ ਸਰਕਾਰ ਨੂੰ ਸਜ਼ਾ ਨੂੰ ਮੁਅੱਤਲ ਜਾਂ ਮਾਫ਼ ਕਰਨ ਦਾ ਵਿਕਲਪ ਹੁੰਦਾ ਹੈ, ਕਾਰਜਕਾਰੀ ਸ਼ਕਤੀ ਨੂੰ ਮਨਮਾਨੇ ਢੰਗ ਨਾਲ ਵਰਤਿਆ ਨਹੀਂ ਜਾ ਸਕਦਾ. ਕਾਰਜਕਾਰੀ ਦੇ ਅਧਿਕਾਰ ਕਾਨੂੰਨ ਦੇ ਰਾਜ ਅਤੇ ਰਾਜ ਕਾਰਵਾਈ ਵਿੱਚ ਨਿਆਂ ਦੀ ਭਾਵਨਾ ਨਾਲ ਸੰਬੰਧਿਤ ਹਨ ਜੋ ਕਿ ਸੰਵਿਧਾਨ ਦੇ ਲੇਖ 14 ਵਿੱਚ ਸ਼ਾਮਲ ਹੈ। ਮਾਫ਼ੀ ਦੀ ਸ਼ਕਤੀ ਨੂੰ ਮਨਮਾਨੇ ਢੰਗ ਨਾਲ ਵਰਤਿਆ ਨਹੀਂ ਜਾ ਸਕਦਾ। ਮਾਫ਼ੀ ਦੇਣ ਦਾ ਫੈਸਲਾ ਸੂਚਿਤ, ਨਿਆਂਪੂਰਨ ਅਤੇ ਉਚਿਤ ਹੋਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। [ਪੈਰਾ 12]

2. ਜਦੋਂ ਕਿ ਅਦਾਲਤ ਸਰਕਾਰ ਦੇ ਫੈਸਲੇ ਦੀ ਸਮੀਖਿਆ ਕਰ ਸਕਦੀ ਹੈ ਕਿ ਕੀ ਇਹ ਮਨਮਾਨਾ ਸੀ, ਇਹ ਸਰਕਾਰ ਦੀ ਸ਼ਕਤੀ ਨੂੰ ਹਥਿਆ ਕੇ ਆਪ ਮਾਫ਼ੀ ਨਹੀਂ ਦੇ ਸਕਦੀ। ਜਿੱਥੇ ਕਾਰਜਕਾਰੀ ਦੀ ਸ਼ਕਤੀ ਦੇ ਵਰਤਾਰੇ ਨੂੰ ਮਨਮਾਨਾ ਪਾਇਆ ਗਿਆ ਹੈ, ਅਧਿਕਾਰੀਆਂ ਨੂੰ ਦੋਸ਼ੀ ਦੇ ਮਾਮਲੇ ਨੂੰ ਤਾਜ਼ਾ ਤੌਰ 'ਤੇ ਵਿਚਾਰਣ ਲਈ ਕਿਹਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਅਦਾਲਤ ਨੂੰ ਸਰਕਾਰ ਦੇ ਫੈਸਲੇ ਦੀ

ਸਮੀਖਿਆ ਕਰਨ ਦੀ ਸ਼ਕਤੀ ਹੈ ਕਿ ਕੀ ਮਾਫ਼ੀ ਲਈ ਅਰਜ਼ੀ ਦੀ ਸਵੀਕ੍ਰਿਤੀ ਜਾਂ ਅਸਵੀਕ੍ਰਿਤੀ ਮਨਮਾਨੀ ਹੈ ਜਾਂ ਨਹੀਂ, ਅਧੀਨ ਧਾਰਾ 432 ਦੀ ਸੀਆਰਪੀਸੀ। ਅਦਾਲਤ ਨੂੰ ਸਰਕਾਰ ਨੂੰ ਆਪਣਾ ਫੈਸਲਾ ਮੁੜ ਵਿਚਾਰਣ ਲਈ ਨਿਰਦੇਸ਼ ਦੇਣ ਦਾ ਅਧਿਕਾਰ ਹੈ। [ਪੈਰਾਸ 13 ਅਤੇ 14]

3. ਸੀਆਰਪੀਸੀ ਦੀ ਧਾਰਾ 432 ਦੀ ਉਪ-ਧਾਰਾ (2) ਪ੍ਰਦਾਨ ਕਰਦੀ ਹੈ ਕਿ ਉਚਿਤ ਸਰਕਾਰ ਮਾਫ਼ੀ ਲਈ ਅਰਜ਼ੀ ਦੇਣ ਵਾਲੇ ਵਿਅਕਤੀ ਨੂੰ ਦੋਸ਼ੀ ਠਹਿਰਾਉਣ ਵਾਲੀ ਜਾਂ ਜਿਸ ਦੁਆਰਾ ਅਰਜ਼ੀ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਹੈ, ਉਸ ਅਦਾਲਤ ਦੇ ਪ੍ਰਧਾਨ ਨਿਆਂਕਾ ਦੀ ਰਾਇ ਲੈ ਸਕਦੀ ਹੈ ਕਿ ਕੀ ਅਰਜ਼ੀ ਨੂੰ ਮਨਜ਼ੂਰ ਜਾਂ ਅਸਵੀਕਾਰ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇ, ਨਾਲ ਹੀ ਇਸ ਰਾਇ ਦੇ ਕਾਰਨਾਂ ਸਮੇਤ। [ਪੈਰਾ 15]

4. ਇਹ ਲੱਗਦਾ ਹੈ ਕਿ ਉੱਚ ਅਦਾਲਤਾਂ ਵਿੱਚ ਇਸ ਗੱਲ 'ਤੇ ਮਤਭੇਦ ਹੈ ਕਿ ਕੀ ਪ੍ਰਧਾਨ ਨਿਆਂਕਾ ਦੀ ਰਾਇ ਸਰਕਾਰ 'ਤੇ ਬੰਧਨਕਾਰੀ ਹੈ। ਬੰਬਈ ਦੀ ਉੱਚ ਅਦਾਲਤ ਦੇ ਨਿਆਂਪੀਠ ਨੇ ਫੈਸਲਾ ਕੀਤਾ ਹੈ ਕਿ ਪ੍ਰਧਾਨ ਨਿਆਂਕਾ ਦੀ ਰਾਇ ਬੰਧਨਕਾਰੀ ਹੈ। [ਪੈਰਾ 18]

5. ਦੂਜੇ ਪਾਸੇ, ਪਟਨਾ ਦੀ ਉੱਚ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਫੈਸਲਾ ਕੀਤਾ ਹੈ ਕਿ ਪ੍ਰਧਾਨ ਨਿਆਂਕਾ ਦੀ ਰਾਇ ਬੰਧਨਕਾਰੀ ਨਹੀਂ ਹੈ ਪਰ ਇਕ ਮਾਰਗਦਰਸ਼ਕ ਕਾਰਕ ਹੈ। ਉੱਚ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਦੇਖਿਆ ਕਿ ਰਾਜ ਸਜ਼ਾ ਮਾਫ਼ੀ ਬੋਰਡ ਉੱਚ-ਪੱਧਰੀ ਅਧਿਕਾਰੀਆਂ ਦਾ ਬਣਿਆ ਹੋਇਆ ਹੈ ਜੋ ਆਪਣੀ ਸਵੈ-ਬੁੱਧੀ ਦਾ ਵਰਤੋਂ ਕਰ ਸਕਦੇ ਹਨ ਅਤੇ ਪ੍ਰਧਾਨ ਨਿਆਂਕਾ ਦੀ ਰਾਇ ਨਾਲ ਬੰਧੇ ਨਹੀਂ ਹਨ। [ਪੈਰਾ 19]

6. ਸ੍ਰੀਹਰਨ ਵਿੱਚ, ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਦੇਖਿਆ ਕਿ ਪ੍ਰਧਾਨ ਨਿਆਂਕਾ ਦੀ ਰਾਏ ਉਸ ਅਪਰਾਧ ਦੀ ਕੁਦਰਤ ਉੱਤੇ ਇੱਕ ਚਾਨਣ ਪਾਉਂਦੀ ਹੈ ਜੋ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ, ਦੋਸ਼ੀ ਦਾ ਰਿਕਾਰਡ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਪਿਛੋਕੜ ਅਤੇ ਹੋਰ ਸੰਬੰਧਿਤ ਕਾਰਕ। ਖਾਸ ਤੌਰ 'ਤੇ, ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਦੇਖਿਆ ਕਿ ਪ੍ਰਧਾਨ ਨਿਆਂਕਾ ਦੀ ਰਾਏ ਸਰਕਾਰ ਨੂੰ ਇਹ ਫੈਸਲਾ ਲੈਣ ਵਿੱਚ 'ਸਹੀ' ਫੈਸਲਾ ਲੈਣ ਵਿੱਚ ਸਮਰੱਥ ਬਣਾਏਗੀ ਕਿ ਸਜ਼ਾ ਨੂੰ ਮੁਆਫ਼ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇ ਜਾਂ ਨਹੀਂ। ਇਸ ਲਈ, ਇਹ ਨਹੀਂ ਕਿਹਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਕਿ ਪ੍ਰਧਾਨ ਨਿਆਂਕਾ ਦੀ ਰਾਏ ਸਿਰਫ ਇੱਕ ਸੰਬੰਧਿਤ ਕਾਰਕ ਹੈ, ਜਿਸ ਦਾ ਮੁਆਫ਼ੀ ਲਈ ਅਰਜ਼ੀ 'ਤੇ ਕੋਈ ਨਿਰਧਾਰਤ ਪ੍ਰਭਾਵ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਜੇਕਰ ਪ੍ਰਧਾਨ ਨਿਆਂਕਾ ਦੀ ਰਾਏ ਸਿਰਫ ਇੱਕ ਹੋਰ ਕਾਰਕ ਬਣ ਜਾਵੇ ਜਿਸ ਨੂੰ ਸਰਕਾਰ ਮੁਆਫ਼ੀ ਲਈ ਅਰਜ਼ੀ ਦਾ ਫੈਸਲਾ ਕਰਦੇ ਸਮੇਂ ਵਿਚਾਰ ਵਿੱਚ ਲੈ ਸਕਦੀ ਹੈ, ਤਾਂ ਸੀਆਰਪੀਸੀ ਦੀ ਧਾਰਾ 432 (2) ਅਧੀਨ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆਤਮਕ ਸੁਰੱਖਿਆ ਦਾ ਉਦੇਸ਼ ਹਾਰ ਜਾਵੇਗਾ। ਫਿਰ ਵੀ, ਇਹ ਕਹਿਣਾ ਨਹੀਂ ਹੈ ਕਿ ਉਚਿਤ ਸਰਕਾਰ ਨੂੰ ਪ੍ਰਧਾਨ ਨਿਆਂਕਾ ਦੀ ਰਾਏ ਦਾ ਮਕੈਨਿਕਲ ਤੌਰ 'ਤੇ ਪਾਲਣ ਕਰਨਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਜੇਕਰ ਪ੍ਰਧਾਨ ਨਿਆਂਕਾ ਦੀ ਰਾਏ ਧਾਰਾ 432 (2) ਦੀਆਂ ਲੋੜਾਂ ਨਾਲ ਮੇਲ ਨਹੀਂ ਖਾਂਦੀ ਜਾਂ ਜੇ ਨਿਆਂਕਾ ਮੁਆਫ਼ੀ ਦੇਣ ਲਈ ਤੈਅ ਕੀਤੇ ਗਏ ਸੰਬੰਧਿਤ ਕਾਰਕਾਂ ਨੂੰ ਵਿਚਾਰ ਵਿੱਚ ਨਹੀਂ ਲੈਂਦਾ ਜੋ ਲਕਸਮਣ ਨਸਕਰ ਬਨਾਮ ਭਾਰਤ ਸੰਘ ਦੇ ਮਾਮਲੇ ਵਿੱਚ ਰੱਖੇ ਗਏ ਹਨ, ਤਾਂ ਸਰਕਾਰ ਪ੍ਰਧਾਨ ਨਿਆਂਕਾ ਨੂੰ ਮਾਮਲੇ ਨੂੰ ਮੁੜ ਵਿਚਾਰਣ ਲਈ ਕਹਿ ਸਕਦੀ ਹੈ। [ਪੈਰਾ 20 ਅਤੇ 21]

7. ਮੌਜੂਦਾ ਮਾਮਲੇ ਵਿੱਚ, ਇਸ ਗੱਲ ਦਾ ਕੋਈ ਸੰਕੇਤ ਨਹੀਂ ਹੈ ਕਿ ਪ੍ਰਧਾਨ ਨਿਆਂਕਾ ਨੇ ਉਹ ਕਾਰਕ ਵਿਚਾਰ ਵਿੱਚ ਲਏ ਜੋ ਲਕਸਮਣ ਨਸਕਰ ਬਨਾਮ ਭਾਰਤ ਸੰਘ ਦੇ ਮਾਮਲੇ ਵਿੱਚ ਰੱਖੇ ਗਏ ਹਨ। ਇਹ ਕਾਰਕ ਹਨ (i) ਕੀ ਅਪਰਾਧ ਸਮਾਜ ਉੱਤੇ ਵੱਡੇ ਪੱਧਰ 'ਤੇ ਅਸਰ ਪਾਉਂਦਾ ਹੈ; (ii) ਅਪਰਾਧ ਦੁਬਾਰਾ ਹੋਣ ਦੀ ਸੰਭਾਵਨਾ; (iii) ਦੋਸ਼ੀ ਦਾ ਭਵਿੱਖ ਵਿੱਚ ਅਪਰਾਧ ਕਰਨ ਦੀ ਸੰਭਾਵਨਾ; (iv) ਜੇ ਕੋਈ ਫਲਦਾਇਕ ਉਦੇਸ਼ ਹੈ ਜੋ ਦੋਸ਼ੀ ਨੂੰ ਜੇਲ੍ਹ ਵਿੱਚ ਰੱਖ ਕੇ ਪੂਰਾ ਕੀਤਾ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ; ਅਤੇ (v) ਦੋਸ਼ੀ ਦੇ ਪਰਿਵਾਰ ਦੀ ਸਮਾਜਿਕ-

ਆਰਥਿਕ ਹਾਲਤ। ਇਹ ਕਾਰਕ ਦੋਸ਼ੀ ਦੀ ਸਮੇਂ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਰਿਹਾਈ ਦੀ ਅਰਜ਼ੀ ਦਾ ਫੈਸਲਾ ਕਰਦੇ ਸਮੇਂ ਵਿਚਾਰ ਵਿੱਚ ਲਏ ਜਾਣਗੇ। [ਪੈਰਾ 22][1126-C-E]

ਹਰਿਆਣਾ ਰਾਜ ਬਨਾਮ ਜਗਦੀਸ਼ (2010) 4 ਐਸ ਸੀਸੀ 216 : [2010] 3 ਐਸ ਸੀ ਆਰ 716; ਲਕਸ਼ਮਣ ਨਾਸਕਰ ਬਨਾਮ ਪੱਛਮੀ ਬੰਗਾਲ ਰਾਜ (2000) 7 ਐਸ ਸੀ ਸੀ 626 : [2000] 3 Suppl. ਐਸ ਸੀ ਆਰ 62 - ਭਰੋਸਾ ਕੀਤਾ 'ਤੇ।

8. 21 ਜੁਲਾਈ 2021 ਨੂੰ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਆਪਣੀ ਰਾਏ ਵਿੱਚ ਖਾਸ ਨਿਆਂਕਾ ਨੇ, ਜਿਸ ਅਪਰਾਧ ਲਈ ਅਰਜ਼ੀਦਾਰ ਨੂੰ ਦੋਸ਼ੀ ਠਹਿਰਾਇਆ ਗਿਆ ਸੀ, ਉਸ ਦਾ ਜ਼ਿਕਰ ਕੀਤਾ ਅਤੇ ਸਿਰਫ ਇਹ ਕਿਹਾ ਕਿ ਮਾਮਲੇ ਦੇ ਤੱਥਾਂ ਅਤੇ ਹਾਲਾਤਾਂ ਦੇ ਮੱਦੇਨਜ਼ਰ ਮੁਆਫ਼ੀ ਦੇਣਾ ਉਚਿਤ ਨਹੀਂ ਹੋਵੇਗਾ। ਰਾਏ ਸੀਆਰਪੀਸੀ ਦੀ ਧਾਰਾ 432 (2) ਦੀਆਂ ਲੋੜਾਂ ਦੇ ਖਿਲਾਫ ਹੈ ਜੋ ਕਹਿੰਦੀ ਹੈ ਕਿ ਪ੍ਰਧਾਨ ਨਿਆਂਕਾ ਦੀ ਰਾਏ ਨੂੰ ਕਾਰਨਾਂ ਨਾਲ ਸਾਥ ਦੇਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਕਾਰਨਾਂ ਨੂੰ ਦੇਣ ਦੀ ਲੋੜ ਪੂਰੀ ਹੁੰਦੀ ਹੈ ਜੇਕਰ ਸੰਬੰਧਿਤ ਅਧਿਕਾਰੀ ਨੇ ਸੰਬੰਧਿਤ ਕਾਰਨ ਮੁਹੱਈਆ ਕੀਤੇ ਹਨ। ਮਕੈਨਿਕਲ ਕਾਰਨਾਂ ਨੂੰ ਪਰਯਾਪਤ ਨਹੀਂ ਮੰਨਿਆ ਜਾਂਦਾ। ਇਸ ਲਈ, ਅਪਰਯਾਪਤ ਕਾਰਨਾਂ ਨਾਲ ਸਾਥ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਰਾਏ ਸੀਆਰਪੀਸੀ ਦੀ ਧਾਰਾ 432 (2) ਦੀਆਂ ਲੋੜਾਂ ਨੂੰ ਪੂਰਾ ਨਹੀਂ ਕਰਦੀ। ਹੋਰ, ਇਹ ਉਸ ਉਦੇਸ਼ ਲਈ ਕੋਈ ਕੰਮ ਨਹੀਂ ਕਰੇਗੀ ਜਿਸ ਲਈ ਧਾਰਾ 432 (2) ਅਧੀਨ ਕਸਰਤ ਕੀਤੀ ਜਾਣੀ ਹੈ, ਜੋ ਕਿ ਸਾਰੇ ਸੰਬੰਧਿਤ ਕਾਰਕਾਂ ਨੂੰ ਵਿਚਾਰ ਵਿੱਚ ਲੈ ਕੇ ਕਾਰਜਪਾਲਿਕਾ ਨੂੰ ਸੂਚਿਤ ਫੈਸਲਾ ਕਰਨ ਦੇ ਯੋਗ ਬਣਾਉਣਾ ਹੈ।

ਹਾਲਸਬਰੀ ਦੇ ਭਾਰਤੀ ਕਾਨੂੰਨ (ਪ੍ਰਸ਼ਾਸਕੀ ਕਾਨੂੰਨ) (ਲੈਕਸਿਸ ਨੈਕਸਿਸ, ਆਨਲਾਈਨ ਐਡੀਸ਼ਨ) – ਹਵਾਲਾ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ।

9. ਅਰਜ਼ੀ ਦਾਤਾ ਦੀ ਮੁਆਫੀ ਲਈ ਅਰਜ਼ੀ ਨੂੰ ਮੁੜ ਵਿਚਾਰਨਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਖਾਸ ਜੱਜ ਨੂੰ ਨਵੇਂ ਸਿਰੇ ਤੋਂ ਅਰਜ਼ੀ 'ਤੇ ਆਪਣੀ ਰਾਏ ਮੁਹੱਈਆ ਕਰਨ ਲਈ ਕਿਹਾ ਗਿਆ ਹੈ, ਜਿਸ ਨਾਲ ਪਰਯਾਪਤ ਕਾਰਣ ਦਿੱਤੇ ਜਾਣ ਜੋ ਮੁਆਫੀ ਦੇ ਅਨੁਦਾਨ ਨੂੰ ਨਿਯੰਤਰਿਤ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਸਾਰੇ ਸੰਬੰਧਿਤ ਕਾਰਕਾਂ ਨੂੰ ਧਿਆਨ ਵਿੱਚ ਰੱਖਦੇ ਹਨ ਜਿਵੇਂ ਕਿ **ਲਕਸਮਣ ਨਸਕਰ ਬਨਾਮ ਭਾਰਤ ਸੰਘ** ਵਿੱਚ ਨਿਰਧਾਰਿਤ ਹੈ।

ਯੂਨੀਅਨ ਆਫ਼ ਇੰਡੀਆ ਬਨਾਮ ਸ੍ਰੀਹਰਨ @ ਮੁਰੂਗਨ (2014) 4 ਐਸ.ਸੀ.ਸੀ 242 : [2014] 1 ਐਸ.ਸੀ. ਆਰ. 1093; ਸੰਗੀਤ ਬਨਾਮ ਹਰਿਆਣਾ ਰਾਜ (2013) 2 ਐਸ.ਸੀ.ਸੀ 452 : [2012] 13 ਐਸ.ਸੀ. ਆਰ. 85; ਦਾ ਰਾਜ ਹਰਿਆਣਾ ਬਨਾਮ ਮਹਿੰਦਰ ਸਿੰਘ (2000) 3 ਐਸ.ਸੀ.ਸੀ 394 : [2000] 1 ਐਸ.ਸੀ. ਆਰ. 698; ਭਾਗਵਤ ਸਰਨ ਬਨਾਮ ਯੂਪੀ ਰਾਜ 1983 (1) ਐਸ.ਸੀ.ਸੀ 389; ਯੋਸ਼ੇਵੇਲ ਬਨਾਮ ਬੰਬੇ ਰਾਜ Crl. ਰਿੱਟ ਪਟੀਸ਼ਨ ਨੰ 2019 ਦਾ 273; ਯੂਨੀਅਨ ਆਫ਼ ਇੰਡੀਆ ਬਨਾਮ ਸ੍ਰੀਹਰਨ (2016) 7 ਐਸ.ਸੀ.ਸੀ 1 : [2015] 14 ਐਸ.ਸੀ. ਆਰ. 613; ਮੱਧ ਪ੍ਰਦੇਸ਼ ਰਾਜ ਵਿ. ਰਤਨ ਸਿੰਘ (1976) 3 ਐਸ.ਸੀ.ਸੀ. 470 : [1976] 0 ਸੁਪਲ. ਐਸ.ਸੀ.ਆਰ. 552; ਰਾਜਨ ਬਨਾਮ ਹੋਮ ਸੈਕਰੇਟਰੀ, ਹੋਮ ਡਿਪਾਰਟਮੈਂਟ ਆਫ ਤਮਿਲ ਨਾਡੂ (2019) 14 ਐਸ.ਸੀ.ਸੀ. 114 : [2019] 6 ਐਸ.ਸੀ.ਆਰ. 1035 – ਹਵਾਲਾ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ।

ਕੇਸ ਲਾਅ ਹਵਾਲਾ

[2014] 1 ਐਸ.ਸੀ.ਆਰ. 1093 ਹਵਾਲਾ ਦਿੱਤਾ ਪੈਰਾ (9 ਬਨਾਮ)

[2012] 13 ਐਸ.ਸੀ.ਆਰ. 85 ਹਵਾਲਾ ਦਿੱਤਾ ਪੈਰਾ (9 ਬਨਾਮ)

[2000] 1 ਐਸ.ਸੀ.ਆਰ. 698 ਹਵਾਲਾ ਦਿੱਤਾ ਪੈਰਾ (9 ਬਨਾਮ)

[1983] 1 ਐਸ.ਸੀ.ਸੀ. 389 ਹਵਾਲਾ ਦਿੱਤਾ ਪੈਰਾ (9 ਬਨਾਮ)

[2015] 14 ਐਸ.ਸੀ.ਆਰ. 613 ਹਵਾਲਾ ਦਿੱਤਾ ਪੈਰਾ (10 ਬਨਾਮ)

[1976] ਸੁਪਲ. ਐਸ.ਸੀ.ਆਰ. 552 ਹਵਾਲਾ ਦਿੱਤਾ ਪੈਰਾ (10 ਬਨਾਮ)

[2019] 6 ਐਸ.ਸੀ.ਆਰ. 1035 ਹਵਾਲਾ ਦਿੱਤਾ ਪੈਰਾ (10 ਬਨਾਮ)

[2000] 3 ਸੁਪਲ. ਐਸ.ਸੀ.ਆਰ. 62 ਹਵਾਲਾ ਦਿੱਤਾ ਪੈਰਾ (22)

[2010] 3 ਐਸ.ਸੀ.ਆਰ. 716 ਭਰੋਸਾ ਕੀਤਾ ਪੈਰਾ 22

ਕ੍ਰਿਮਿਨਲ ਓਰੀਜਨਲ ਜੁਰਿਸਡਿਕਸ਼ਨ: ਰਿਟ ਪਿਟੀਸ਼ਨ (ਕ੍ਰਿ.) ਨੰਬਰ 49 ਆਫ 2022.

(ਭਾਰਤ ਦੇ ਸੰਵਿਧਾਨ ਦੇ ਆਰਟੀਕਲ 32 ਅਧੀਨ)

ਮੋਹਦ. ਇਰਸ਼ਾਦ ਹਨੀਫ, ਰਿਜਵਾਨ ਅਹਮਦ, ਮੁਜਾਹਿਦ ਅਹਮਦ, ਏ. ਆਰ. ਸਿੱਦੀਕੀ, ਪਾਰਸ ਨਾਥ ਸਿੰਘ, ਅਧਿਵਕਤਾ ਪਿਟੀਸ਼ਨਰ ਲਈ।

ਸੁਮੀਰ ਸੋਧੀ, ਗੌਰਵ ਅਰੋੜਾ, ਅਧਿਵਕਤਾ ਜਵਾਬਦੇਹ ਲਈ।

ਅਦਾਲਤ ਦਾ ਫੈਸਲਾ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਸੀ

ਡਾ. ਧਨੰਜੈ ਵਾਈ ਚੰਦ੍ਰਚੂੜ, ਨਾਇਬ ਨਿਆਂਕਾ।

1. ਸੰਵਿਧਾਨ ਦੇ ਆਰਟੀਕਲ 32 ਅਧੀਨ ਦਾਇਰ ਪਿਟੀਸ਼ਨ ਇੱਕ ਦੋਸ਼ੀ ਵੱਲੋਂ ਦਾਇਰ ਕੀਤੀ ਗਈ ਹੈ, ਜੋ ਭਾਰਤੀ ਦੰਡ ਸੰਹਿਤਾ ਦੀ ਧਾਰਾ 302 ਨਾਲ ਪੜ੍ਹੀ ਧਾਰਾ 149 ਅਧੀਨ ਦੋਸ਼ਯੋਗ ਅਪਰਾਧਾਂ ਦੇ ਕਮਿਸ਼ਨ ਲਈ ਦੋਸ਼ੀ ਠਹਿਰਾਏ ਜਾਣ ਉੱਤੇ ਉਮਰ ਕੈਦ ਦੀ ਸਜ਼ਾ ਭੁਗਤ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਉਹ ਪਹਿਲੇ ਜਵਾਬਦੇਹ ਨੂੰ ਉਸ ਨੂੰ ਪ੍ਰੀ-ਮੈਚੂਰ ਰਿਹਾਈ ਦੇਣ ਲਈ ਇੱਕ ਰਿਟ ਜਾਰੀ ਕਰਨ ਦੀ ਮੰਗ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਤੱਥਾਤਮਕ ਪਿਛੋਕੜ ਹੇਠਾਂ ਬਿਆਨ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ।

ਅਸਲ ਪਿਛੋਕੜ

2. ਦਰਖਾਸਤ ਦੇਣ ਵਾਲਾ ਅਤੇ ਸਹ-ਦੋਸ਼ੀ ਇੱਕ ਟਰੈਕਟਰ ਵਿੱਚ ਘਾਤਕ ਹਥਿਆਰਾਂ ਨਾਲ ਆਏ ਅਤੇ ਉਸ ਸਮੇਂ ਸ਼ਿਕਾਇਤਕਰਤਾ ਅਤੇ ਉਸਦੇ ਪਿਤਾ ਅਤੇ ਭਰਾ ਨੂੰ ਮਾਰਿਆ ਜਦੋਂ ਉਹ ਪਿੰਡ ਦੇ ਤਲਾਬ ਦੇ ਨੇੜੇ ਹੋਰ ਪਿੰਡ ਵਾਸੀਆਂ ਨਾਲ ਬੈਠੇ ਸਨ। ਪਾਰਟੀਆਂ ਵਿਚਕਾਰ ਦੁਸ਼ਮਣੀ ਦਾ ਕਾਰਨ ਇੱਕ ਸਹ-ਦੋਸ਼ੀ ਦੀ ਸ਼ੀਸ਼ਮ ਦੀ ਲੱਕੜ ਦਾ ਜੰਗਲ ਵਿਭਾਗ ਦੁਆਰਾ ਜ਼ਬਤੀ ਅਤੇ ਉਸਦੀ ਮੋਟਰਸਾਈਕਲ ਅਤੇ ਟਰੈਕਟਰ ਨੂੰ ਹੋਇਆ ਨੁਕਸਾਨ ਸੀ, ਜਿਸ ਲਈ ਦੋਸ਼ੀ ਵਿਅਕਤੀਆਂ ਨੇ ਸ਼ਿਕਾਇਤਕਰਤਾ ਅਤੇ ਉਸਦੇ ਪਰਿਵਾਰ ਉੱਤੇ ਸ਼ੱਕ ਕੀਤਾ। ਟ੍ਰਾਇਲ ਕੋਰਟ1 ਨੇ 7 ਦਸੰਬਰ 2010 ਨੂੰ ਦਰਖਾਸਤ ਦੇਣ ਵਾਲੇ ਅਤੇ ਹੋਰ ਦੋਸ਼ੀਆਂ ਨੂੰ ਦੋਸ਼ੀ ਠਹਿਰਾਇਆ। ਦਰਖਾਸਤ ਦੇਣ ਵਾਲੇ ਨੂੰ ਆਈਪੀਸੀ ਦੀਆਂ ਧਾਰਾਵਾਂ 147, 148, 302/149 ਅਤੇ 324/149 ਅਧੀਨ ਅਪਰਾਧਾਂ ਦਾ ਦੋਸ਼ੀ ਠਹਿਰਾਇਆ ਗਿਆ ਅਤੇ ਉਮਰ ਕੈਦ ਦੀ ਸਜ਼ਾ ਸੁਣਾਈ ਗਈ। ਜਦਕਿ ਸ਼ਿਡਿਊਲਡ ਕਾਸਟਸ ਅਤੇ ਟ੍ਰਾਈਬਸ ਐਕਟ 1989 ਦੀ ਧਾਰਾ 3(2) (5) ਅਧੀਨ ਵੀ ਇੱਕ ਦੋਸ਼ ਤੈਅ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ ਕਿਉਂਕਿ ਸ਼ਿਕਾਇਤਕਰਤਾ ਅਤੇ ਉਸਦਾ ਪਰਿਵਾਰ ਇੱਕ ਸ਼ਿਡਿਊਲਡ ਕਾਸਟ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਸੀ, ਪਰ ਟ੍ਰਾਇਲ ਕੋਰਟ ਨੇ ਸਾਰੇ ਦੋਸ਼ੀਆਂ ਨੂੰ ਇਸ ਦੋਸ਼ ਤੋਂ ਬਰੀ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਕਿਉਂਕਿ ਇਹ ਸਾਬਤ ਕਰਨ ਲਈ ਕੋਈ ਸਬੂਤ ਨਹੀਂ ਮਿਲਿਆ ਕਿ ਸ਼ਿਕਾਇਤਕਰਤਾ ਜਾਂ ਮ੍ਰਿਤਕ ਨੂੰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਜਾਤ ਦੇ ਆਧਾਰ ਉੱਤੇ ਅਪਮਾਨਿਤ ਜਾਂ ਡਰਾਇਆ ਗਿਆ ਸੀ। ਸਜ਼ਾ ਨੂੰ ਛੱਤੀਸਗੜ੍ਹ ਹਾਈ ਕੋਰਟ2 ਨੇ 10 ਮਈ 2013 ਨੂੰ ਪੁਸ਼ਟੀ ਕੀਤੀ। ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਦੇ ਫੈਸਲੇ ਤੋਂ ਦੁਖੀ ਹੋ ਕੇ, ਦਰਖਾਸਤ ਦੇਣ ਵਾਲੇ ਨੇ ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਖਾਸ ਛੁੱਟੀ ਦੀ ਪਟੀਸ਼ਨ3 ਦਾਇਰ ਕੀਤੀ ਜੋ ਰੱਦ ਕਰ ਦਿੱਤੀ ਗਈ।

3. 25 ਸਤੰਬਰ 2021 ਨੂੰ, ਦਰਖਾਸਤ ਦੇਣ ਵਾਲੇ ਨੇ ਬਿਨਾਂ ਰਿਹਾਇਸ਼ ਦੇ 16 ਸਾਲ ਦੀ ਕੈਦ ਪੂਰੀ ਕੀਤੀ ਅਤੇ ਛੱਤੀਸਗੜ੍ਹ ਜੇਲਾਂ ਦੇ ਨਿਯਮ 1968 ਦੇ ਨਿਯਮ 358 ਅਧੀਨ ਜਵਾਬਦੇਹ ਨੂੰ ਸਮੇਂ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਰਿਹਾਈ ਲਈ ਇੱਕ ਬੇਨਤੀ ਪੇਸ਼ ਕੀਤੀ।4 ਨਿਯਮ 358 ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਹੈ:

"ਨਿਯਮ 358 – ਉਮਰ ਕੈਦ ਦੀ ਸਜ਼ਾ ਪਾਈ ਕੈਦੀਆਂ ਦੀ ਸਮੇਂ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਰਿਹਾਈ"

.....

(3)(ਏ). ਹਰ ਮਰਦ ਜਾਂ ਔਰਤ ਕੈਦੀ ਦਾ ਮਾਮਲਾ, ਜੋ 17ਵੀਂ ਦਸੰਬਰ, 1978 ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਉਮਰ ਕੈਦ ਦੀ ਸਜ਼ਾ ਕੱਟ ਰਿਹਾ ਹੈ ਅਤੇ ਜੋ ਆਈਪੀਸੀ ਦੀਆਂ ਧਾਰਾਵਾਂ 121, 132, 302, 307 ਅਤੇ 396 ਜਾਂ ਕਿਸੇ ਹੋਰ ਆਪਰਾਧਿਕ ਕਾਨੂੰਨਾਂ ਅਧੀਨ ਦੋਸ਼ੀ ਠਹਿਰਾਏ ਗਏ ਹਨ, ਜਿਥੇ ਮੌਤ ਦੀ ਸਜ਼ਾ ਇੱਕ ਸਜ਼ਾ ਹੈ, ਉਸ ਦੀ ਜੇਲ੍ਹ ਤੋਂ ਸਮੇਂ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਰਿਹਾਈ ਲਈ ..... ਵਿਚਾਰਿਆ ਜਾਵੇਗਾ ਇਸ ਸ਼ਰਤ ਨਾਲ ਜਿਥੇ ਅਜਿਹਾ ਦੋਸ਼ੀ ਬਿਨਾਂ ਰਿਹਾਇਸ਼ ਦੇ 14 ਸਾਲ ਦੀ ਲਾਜ਼ਮੀ ਸਜ਼ਾ ਦੀ ਮਿਆਦ ਪੂਰੀ ਕਰ ਚੁੱਕਾ ਹੋਵੇ ਅਤੇ ਅਜਿਹੇ ਕੈਦੀਆਂ ਦੀ ਵਿਚਾਰਣਾ ਕਾਨੂੰਨੀ ਪ੍ਰਾਵਧਾਨਾਂ ਅਧੀਨ ਮਨਾਹੀ ਨਾ ਹੋਵੇ।

(ਬੀ) ਉਮਰ ਕੈਦ ਦੀ ਸਜ਼ਾ ਭੁਗਤ ਰਹੇ ਸਾਰੇ ਹੋਰ ਪੁਰਸ਼ ਕੈਦੀਆਂ ਦੇ ਸਮੇਂ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਰਿਹਾਈ ਦੇ ਮਾਮਲੇ ਨੂੰ ਕੇਵਲ ਉਸ ਸਥਿਤੀ ਵਿੱਚ ਹੀ ਵਿਚਾਰ ਵਿੱਚ ਲਿਆ ਜਾਵੇਗਾ ਜੇਕਰ ਉਹਨਾਂ ਨੇ ਬਿਨਾਂ ਮਾਫੀ ਦੇ ਘੱਟੋ ਘੱਟ 14 ਸਾਲ ਦੀ ਕੈਦ ਦੀ ਅਵਧੀ ਬਿਤਾਈ ਹੋਵੇ ਅਤੇ ਜੇਕਰ ਉਹਨਾਂ ਨੇ ਬਿਨਾਂ ਮਾਫੀ ਦੇ 10 ਸਾਲ ਦੀ ਅਸਲ ਕੈਦ ਪੂਰੀ ਕੀਤੀ ਹੋਵੇ।

.....

(ਡੀ) ਉਮਰ ਕੈਦ ਦੀ ਸਜ਼ਾ ਭੁਗਤ ਰਹੇ ਅਜਿਹੇ ਸਾਰੇ ਕੈਦੀਆਂ ਦੇ ਸਮੇਂ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਰਿਹਾਈ ਦੇ ਮਾਮਲੇ ਨੂੰ ਕੇਵਲ ਉਸ ਸਥਿਤੀ ਵਿੱਚ ਹੀ ਵਿਚਾਰ ਵਿੱਚ ਲਿਆ ਜਾਵੇਗਾ ਜੇਕਰ ਉਹਨਾਂ ਨੇ 65 ਸਾਲ ਦੀ ਉਮਰ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕੀਤੀ ਹੋਵੇ ਅਤੇ ਜੇਕਰ ਉਹਨਾਂ ਨੇ ਬਿਨਾਂ ਮਾਫੀ ਦੇ 7 ਸਾਲ ਦੀ ਅਸਲ ਕੈਦ ਪੂਰੀ ਕੀਤੀ ਹੋਵੇ।

4. ਰਾਜ ਸਰਕਾਰ ਨੂੰ ਫੌਜਦਾਰੀ ਤਰੀਕੇ ਦੀ ਸੰਹਿਤਾ ਦੀ ਧਾਰਾ 432 ਅਧੀਨ ਸਜ਼ਾਵਾਂ ਨੂੰ ਮੁਲਤਵੀ ਜਾਂ ਮਾਫ ਕਰਨ ਦੀ ਸ਼ਕਤੀ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕੀਤੀ ਗਈ ਹੈ। ਧਾਰਾ 432 ਦੀ ਉਪ-ਧਾਰਾ (2) ਪ੍ਰਦਾਨ ਕਰਦੀ ਹੈ ਕਿ ਉਚਿਤ ਸਰਕਾਰ ਮਾਫੀ ਲਈ ਅਰਜ਼ੀ ਦੇਣ ਵਾਲੇ ਵਿਅਕਤੀ ਦੇ ਦੋਸ਼ੀ ਠਹਿਰਾਏ ਜਾਣ ਜਾਂ ਪੁਸ਼ਟੀ ਕਰਨ ਵਾਲੀ ਅਦਾਲਤ ਦੇ ਪ੍ਰਧਾਨ ਨਿਆਂਕਾ ਦੀ ਰਾਏ ਲੈ ਸਕਦੀ ਹੈ ਕਿ ਕੀ ਅਰਜ਼ੀ ਨੂੰ ਮਨਜ਼ੂਰ ਜਾਂ ਰੱਦ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇ, ਨਾਲ ਹੀ ਅਜਿਹੀ ਰਾਏ ਲਈ ਕਾਰਣਾਂ ਸਮੇਤ। ਧਾਰਾ 432 ਦੀ ਉਪ-ਧਾਰਾ (2) ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਪੜ੍ਹੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ:

"ਧਾਰਾ 432- ਸਜ਼ਾਵਾਂ ਨੂੰ ਮੁਲਤਵੀ ਜਾਂ ਮਾਫ ਕਰਨ ਦੀ ਸ਼ਕਤੀ।"

(2) ਜਦੋਂ ਵੀ ਕਿਸੇ ਸਜ਼ਾ ਨੂੰ ਮੁਲਤਵੀ ਜਾਂ ਮਾਫ ਕਰਨ ਲਈ ਉਚਿਤ ਸਰਕਾਰ ਕੋਲ ਅਰਜ਼ੀ ਦਿੱਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ, ਉਚਿਤ ਸਰਕਾਰ ਦੋਸ਼ੀ ਠਹਿਰਾਏ ਜਾਣ ਜਾਂ ਪੁਸ਼ਟੀ ਕਰਨ ਵਾਲੀ ਅਦਾਲਤ ਦੇ ਪ੍ਰਧਾਨ ਨਿਆਂਕਾ ਨੂੰ ਇਹ ਰਾਏ ਦੇਣ ਲਈ ਕਹਿ ਸਕਦੀ ਹੈ ਕਿ ਕੀ ਅਰਜ਼ੀ ਨੂੰ ਮਨਜ਼ੂਰ ਜਾਂ ਰੱਦ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇ, ਨਾਲ ਹੀ ਅਜਿਹੀ ਰਾਏ ਲਈ ਕਾਰਣਾਂ ਸਮੇਤ ਅਤੇ ਇਸ ਨਾਲ ਮੁਕੱਦਮੇ ਦੇ ਰਿਕਾਰਡ ਦੀ ਪ੍ਰਮਾਣਿਤ ਕਾਪੀ ਜਾਂ ਮੌਜੂਦ ਰਿਕਾਰਡ ਦੀ ਅਜਿਹੀ ਕਾਪੀ ਅਗਾਊ ਭੇਜਣ ਲਈ ਵੀ ਕਹਿ ਸਕਦੀ ਹੈ।

.....

5. ਸੀਆਰਪੀਸੀ ਦੀ ਧਾਰਾ 433-ਏ ਵਿੱਚ ਕੁਝ ਖਾਸ ਮਾਮਲਿਆਂ ਵਿੱਚ ਰਹਿਮ ਜਾਂ ਸਜ਼ਾ ਦੀ ਤਬਦੀਲੀ ਦੀਆਂ ਸ਼ਕਤੀਆਂ 'ਤੇ ਪਾਬੰਦੀ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਬਿਆਨ ਕੀਤੀ ਗਈ ਹੈ:

"433ਏ. ਕੁਝ ਖਾਸ ਮਾਮਲਿਆਂ ਵਿੱਚ ਰਹਿਮ ਜਾਂ ਸਜ਼ਾ ਦੀ ਤਬਦੀਲੀ ਦੀਆਂ ਸ਼ਕਤੀਆਂ 'ਤੇ ਪਾਬੰਦੀ।-ਧਾਰਾ 432 ਵਿੱਚ ਸ਼ਾਮਲ ਕਿਸੇ ਵੀ ਗੱਲ ਦੇ ਬਾਵਜੂਦ, ਜਿਥੇ ਕਿਸੇ ਵਿਅਕਤੀ ਨੂੰ ਕਾਨੂੰਨ ਦੁਆਰਾ ਮੌਤ ਦੀ ਸਜ਼ਾ ਦੇਣ ਦੇ ਪ੍ਰਾਵਧਾਨ ਵਾਲੇ ਅਪਰਾਧ ਦੇ ਦੋਸ਼ੀ ਠਹਿਰਾਏ ਜਾਣ 'ਤੇ ਉਮਰ ਕੈਦ ਦੀ ਸਜ਼ਾ ਲਗਾਈ ਗਈ ਹੋਵੇ, ਜਾਂ ਜਿਥੇ ਕਿਸੇ ਵਿਅਕਤੀ 'ਤੇ ਲਗਾਈ ਗਈ ਮੌਤ ਦੀ ਸਜ਼ਾ ਨੂੰ ਧਾਰਾ 433 ਅਧੀਨ ਉਮਰ ਕੈਦ ਵਿੱਚ ਤਬਦੀਲ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੋਵੇ, ਅਜਿਹਾ ਵਿਅਕਤੀ ਜੇਲ੍ਹ ਤੋਂ ਰਿਹਾਈ ਨਹੀਂ ਪਾ ਸਕਦਾ ਜਦ ਤੱਕ ਉਸ ਨੇ ਘੱਟੋ ਘੱਟ ਚੌਦਾਂ ਸਾਲ ਦੀ ਕੈਦ ਨਾ ਕੱਟੀ ਹੋਵੇ।"

6. 1 ਮਈ 2021 ਨੂੰ ਦੁਰਗ ਦੇ ਕੇਂਦਰੀ ਜੇਲ੍ਹ ਦੇ ਜੇਲ੍ਹ ਅਧੀਕਾਰੀ ਨੇ ਦੁਰਗ ਦੇ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਜੱਜ ਦੀ ਰਾਏ ਮੰਗੀ ਕਿ ਕੀ ਅਰਜ਼ੀਦਾਰ ਨੂੰ ਰਹਿਮ 'ਤੇ ਰਿਹਾ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ। 2 ਜੁਲਾਈ 2021 ਨੂੰ, ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਜੱਜ ਨੇ ਆਪਣੀ ਰਾਏ ਦਿੱਤੀ ਕਿ ਮਾਮਲੇ ਦੇ ਸਾਰੇ ਤੱਥਾਂ ਅਤੇ ਹਾਲਾਤਾਂ ਨੂੰ ਦੇਖਦਿਆਂ, ਅਰਜ਼ੀਦਾਰ ਦੀ ਬਾਕੀ ਸਜ਼ਾ ਦੀ ਰਹਿਮ ਦੇਣਾ ਉਚਿਤ ਨਹੀਂ ਹੋਵੇਗਾ। ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਜੱਜ ਦੀ ਰਾਏ ਵਾਲੇ ਪੱਤਰ ਦੇ

ਸੰਬੰਧਿਤ ਹਿੱਸੇ ਹੇਠ ਦਿੱਤੇ ਗਏ ਹਨ:

"ਮੌਜੂਦਾ ਅਰਜ਼ੀ ਨਾਲ ਜਮਾ ਕੀਤੇ ਦਸਤਾਵੇਜ਼ਾਂ ਨੂੰ ਵੇਖਿਆ ਗਿਆ। 07.12.2010 ਨੂੰ ਖਾਸ ਮਾਮਲਾ ਨੰਬਰ 16/2006 'ਰਾਜ ਬਨਾਮ ਅਨਿਲ ਅਤੇ ਹੋਰ' ਅਧੀਨ ਧਾਰਾ 147, 148, 302/ 149, 302/ 149, 307/149 ਅਤੇ 3 (2) (5) ਅਨੁਸੂਚਿਤ ਜਾਤੀ ਅਨੁਸੂਚਿਤ ਜਨਜਾਤੀ, (ਭ੍ਰਿਸ਼ਟਾਚਾਰ ਦੀ ਰੋਕਥਾਮ) ਐਕਟ ਅਧੀਨ ਪਾਸ ਕੀਤੇ ਫੈਸਲੇ ਨੂੰ ਵੇਖਿਆ ਗਿਆ। ਦੋਸ਼ੀ ਰਾਮਚੰਦਰ ਪੁੱਤਰ ਖਜਾਨ ਸਿੰਘ ਨਾਲ 8 ਹੋਰ ਸਹਿ-ਦੋਸ਼ੀ ਵਿਅਕਤੀਆਂ ਨੇ ਕਾਨੂੰਨ ਦੇ ਵਿਰੁੱਧ ਇਕੱਠੇ ਹੋ ਕੇ ਤਲਵਾਰ, ਕੁਹਾੜੀ, ਲੱਕੜੀ ਦੀ ਛੜੀ (ਡੰਡਾ) ਵਰਤ ਕੇ ਕਾਰਤਿਕਰਾਮ ਅਤੇ ਪੁਨੀਤ ਨੂੰ ਮਾਰ ਦਿੱਤਾ, ਇਸ ਮਾਮਲੇ ਵਿੱਚ ਦੋਸ਼ੀ ਕੈਦ ਭੁਗਤ ਰਿਹਾ ਹੈ।

ਫਿਰ ਇਸ ਸਥਿਤੀ ਵਿੱਚ ਸਾਰੇ ਤੱਥਾਂ ਅਤੇ ਹਾਲਾਤਾਂ ਨੂੰ ਦੇਖਦਿਆਂ, ਉਪਰੋਕਤ ਕੈਦੀ ਦੀ ਬਾਕੀ ਸਜ਼ਾ ਦੀ ਰਹਿਮ ਦੇਣਾ ਉਚਿਤ ਨਹੀਂ ਲੱਗਦਾ, ਇਸ ਲਈ ਇਸ ਲਈ ਸਿਫਾਰਸ਼ ਨਹੀਂ ਕੀਤੀ ਜਾ ਰਹੀ।"

7. ਅਰਜ਼ੀਦਾਰ ਦੀ ਰਹਿਮ ਦੀ ਅਰਜ਼ੀ, ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਜੱਜ ਦੀ ਰਾਏ ਸਮੇਤ, ਜੇਲ੍ਹ ਅਤੇ ਸੁਧਾਰ ਸੇਵਾਵਾਂ ਦੇ ਡਾਇਰੈਕਟਰ ਜਨਰਲ ਨੂੰ ਅੱਗੇ ਭੇਜੀ ਗਈ। 30 ਸਤੰਬਰ 2021 ਨੂੰ, ਡਾਇਰੈਕਟਰ ਜਨਰਲ ਨੇ ਛੱਤੀਸਗੜ੍ਹ ਸਰਕਾਰ ਦੇ ਗ੍ਰਹਿ ਵਿਭਾਗ ਨੂੰ ਜੇਲ੍ਹ ਵਿਭਾਗ ਦੇ ਅਤਿਰਿਕਤ ਮੁੱਖ ਸਕੱਤਰ ਨੂੰ ਇੱਕ ਪੱਤਰ ਰਾਹੀਂ ਅਰਜ਼ੀਦਾਰ ਦਾ ਮਾਮਲਾ ਪੇਸ਼ ਕੀਤਾ। ਉਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ, ਜੇਲ੍ਹ ਵਿਭਾਗ ਨੇ 6 ਅਕਤੂਬਰ 2021 ਨੂੰ ਇੱਕ ਨੋਟ ਸ਼ੀਟ ਵਿੱਚ ਅਰਜ਼ੀਦਾਰ ਦਾ ਮਾਮਲਾ ਰਾਜ ਸਰਕਾਰ ਦੇ ਕਾਨੂੰਨ ਵਿਭਾਗ ਨੂੰ ਅੱਗੇ ਭੇਜਿਆ। ਕਾਨੂੰਨ ਵਿਭਾਗ ਦੇ ਅਧੀਨ ਸਕੱਤਰ ਨੇ 27 ਨਵੰਬਰ 2021 ਨੂੰ ਇੱਕ ਨੋਟ ਸ਼ੀਟ ਰਾਹੀਂ ਆਪਣੀ ਰਾਏ ਦਿੱਤੀ ਕਿ ਅਰਜ਼ੀਦਾਰ ਨੂੰ ਸੀਆਰਪੀਸੀ ਦੀ ਧਾਰਾ 433-ਏ ਦੇ ਪ੍ਰਾਵਧਾਨਾਂ ਦਾ ਲਾਭ ਨਹੀਂ ਦਿੱਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਕਿਉਂਕਿ ਪ੍ਰਧਾਨ ਜੱਜ ਨੇ ਅਰਜ਼ੀਦਾਰ ਨੂੰ ਰਹਿਮ 'ਤੇ ਰਿਹਾ ਕਰਨ ਦੇ ਖਿਲਾਫ ਰਾਏ ਦਿੱਤੀ ਹੈ।

8. 2 ਮਾਰਚ 2022 ਨੂੰ, ਡਾਇਰੈਕਟਰ ਜਨਰਲ, ਜੇਲ ਅਤੇ ਸੁਧਾਰ ਸੇਵਾਵਾਂ ਨੇ ਮੁੜ ਪਟੀਸ਼ਨਰ ਦੇ ਕੇਸ ਨੂੰ ਅਤਿਰਿਕਤ ਮੁੱਖ ਸਕੱਤਰ, ਜੇਲ ਵਿਭਾਗ ਨੂੰ ਰਿਹਾਈ ਲਈ ਵਿਚਾਰਨ ਲਈ ਅੱਗੇ ਭੇਜਿਆ ਕਿਉਂਕਿ ਪਟੀਸ਼ਨਰ ਨੇ ਰਿਹਾਈ ਨਾਲ 20 ਸਾਲ ਦੀ ਕੈਦ ਪੂਰੀ ਕਰ ਲਈ ਸੀ। ਜੇਲ ਵਿਭਾਗ ਨੇ ਕਾਨੂੰਨ ਵਿਭਾਗ ਦੀ ਰਾਇ ਮੰਗੀ, ਜਿਸ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਚੂੰਕਿ ਸਜਾ ਸੁਣਾਉਣ ਵਾਲੇ ਅਦਾਲਤ ਦੇ ਪ੍ਰਧਾਨ ਜੱਜ ਨੇ ਪਟੀਸ਼ਨਰ ਦੀ ਰਿਹਾਈ ਬਾਰੇ ਸਕਾਰਾਤਮਕ ਰਾਇ ਨਹੀਂ ਦਿੱਤੀ, ਉਸ ਨੂੰ ਰਿਹਾ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ।

ਵਕੀਲਾਂ ਦੀਆਂ ਦਲੀਲਾਂ

9. ਮਿਸਟਰ ਐਮ.ਡੀ. ਇਰਸ਼ਾਦ ਹਨੀਫ, ਪਟੀਸ਼ਨਰ ਦੀ ਤਰਫੋਂ ਪੇਸ਼ ਹੋਏ ਵਕੀਲ, ਨੇ ਹੇਠ ਲਿਖੇ ਸੁਝਾਅ ਦਿੱਤੇ:

(i) ਇੱਕ ਦੋਸ਼ੀ-ਕੈਦੀ ਨੂੰ ਸਜਾ ਸੁਣਾਉਣ ਵਾਲੇ ਅਦਾਲਤ ਦੇ ਪ੍ਰਧਾਨ ਜੱਜ ਦੀ ਸਹਿਮਤੀ ਬਿਨਾਂ ਹੀ ਸੀ ਆਰ ਪੀ ਸੀ ਦੀ ਧਾਰਾ 433-A ਅਧੀਨ 14 ਸਾਲ ਪੂਰੇ ਹੋਣ ਉੱਤੇ ਪ੍ਰੀ-ਮੈਚੂਰ ਰਿਹਾਈ ਲਈ ਵਿਚਾਰਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ;

(ii) ਸੀ ਆਰ ਪੀ ਸੀ ਦੀ ਧਾਰਾ 432 (2) ਅਧੀਨ, ਉਚਿਤ ਸਰਕਾਰ ਨੂੰ ਸਜਾ ਸੁਣਾਉਣ ਵਾਲੇ ਅਦਾਲਤ ਦੇ ਪ੍ਰਧਾਨ ਜੱਜ ਦੀ ਰਾਇ ਮੰਗਣ ਦਾ ਵਿਕਲਪ ਹੈ;

(iii) ਸੀ ਆਰ ਪੀ ਸੀ ਦੀ ਧਾਰਾ 432(2) ਵਿੱਚ ਸਪਸ਼ਟਤਾ ਦੀ ਘਾਟ ਹੈ ਇਸ ਨੂੰ ਦਰਸਾਉਣ ਲਈ ਕਿ ਜਿਸ ਪ੍ਰਧਾਨ ਜੱਜ ਦੀ ਰਾਇ ਮੰਗੀ ਜਾਣੀ ਹੈ ਉਹ ਉਹੀ ਜੱਜ ਹੋਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਜਿਸ ਨੇ ਦੋਸ਼ ਦਰਜ ਕੀਤਾ ਸੀ ਕਿਉਂਕਿ ਉਸ ਨੇ ਮੁਕੱਦਮੇ ਦੌਰਾਨ ਦੋਸ਼ੀ-ਕੈਦੀ ਦੇ ਵਿਵਹਾਰ ਨੂੰ ਨਹੀਂ ਵੇਖਿਆ ਹੋਵੇਗਾ;

(iv) ਪਟੀਸ਼ਨਰ ਨੂੰ ਜੇਲ ਨਿਯਮਾਂ ਦੇ ਨਿਯਮ 358 (3) (A), (B) ਅਤੇ (D) ਅਧੀਨ ਪ੍ਰੀ-ਮੈਚੂਰ ਰਿਹਾਈ ਲਈ ਵਿਚਾਰਿਆ ਜਾਣ ਦਾ ਹੱਕਦਾਰ ਹੈ;

(v) ਜਦੋਂ ਸਰਕਾਰ ਨੂੰ ਸੀ ਆਰ ਪੀ ਸੀ ਦੀ ਧਾਰਾ 432 (2) ਅਧੀਨ ਸਜਾ ਸੁਣਾਉਣ ਵਾਲੀ ਅਦਾਲਤ ਦੀ ਰਾਇ ਮੰਗਣ ਲਈ ਬੱਧ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ, ਤਾਂ ਉਹ ਰਾਇ ਨਾਲ ਬੱਧ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਦੇ ਫੈਸਲੇ ਵਿੱਚ

(vi) ਸੰਗੀਤ ਬਨਾਮ ਹਰਿਆਣਾ ਰਾਜ* ਵਿੱਚ, ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਫੈਸਲਾ ਕੀਤਾ ਹੈ ਕਿ ਸਜਾ ਸੁਣਾਉਣ ਵਾਲੇ ਅਦਾਲਤ ਦੇ ਪ੍ਰਧਾਨ ਜੱਜ ਦੀ ਰਾਇ ਨੂੰ ਕਾਰਨਾਂ ਨਾਲ ਸਾਥ ਦੇਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ;

(vii) ਹਰਿਆਣਾ ਰਾਜ ਬਨਾਮ ਮੋਹਿੰਦਰ ਸਿੰਘ* ਵਿੱਚ, ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਫੈਸਲਾ ਦਿੱਤਾ ਹੈ ਕਿ ਰਿਹਾਈ ਦੀ ਸ਼ਕਤੀ ਨੂੰ ਮਨਮਾਨੇ ਢੰਗ ਨਾਲ ਵਰਤਿਆ ਨਹੀਂ ਜਾ ਸਕਦਾ। ਰਿਹਾਈ ਦੇਣ ਦਾ ਫੈਸਲਾ ਸੂਚਿਤ, ਨਿਆਂਪੂਰਣ ਅਤੇ ਤਰਕਸੰਗਤ ਹੋਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ;

(viii) ਪ੍ਰਧਾਨ ਨਿਆਂਕਾ ਨੇ ਆਪਣੀ ਰਾਏ ਵਿੱਚ ਸਿਰਫ ਇਹ ਕਿਹਾ ਹੈ ਕਿ ਸਾਰੇ ਤੱਥਾਂ ਅਤੇ ਹਾਲਾਤਾਂ ਨੂੰ ਦੇਖਦਿਆਂ, ਰਿਹਾਈ ਦੀ ਅਰਜ਼ੀ ਨੂੰ ਮਨਜ਼ੂਰ ਕਰਨਾ ਉਚਿਤ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਇਸ ਗੱਲ ਦਾ ਕੋਈ ਸੰਕੇਤ ਨਹੀਂ ਹੈ ਕਿ ਨਿਆਂਕਾ ਨੇ ਰਿਹਾਈ ਦੇਣ ਲਈ ਨਿਮਨਲਿਖਤ ਤਿੰਨ ਕਾਰਕਾਂ ਨੂੰ ਧਿਆਨ ਵਿੱਚ ਰੱਖਿਆ – (i) ਅਰਜ਼ੀ ਦਾਤਾ ਦੇ ਪਿਛਲੇ ਕੰਮ; (ii) ਜੇਲ੍ਹ ਵਿੱਚ ਅਰਜ਼ੀ ਦਾਤਾ ਦਾ ਵਿਵਹਾਰ; ਅਤੇ (iii) ਅਰਜ਼ੀ ਦਾਤਾ ਦੁਆਰਾ ਛੱਡੇ ਜਾਣ 'ਤੇ ਅਪਰਾਧ ਕਰਨ ਦੀ ਸੰਭਾਵਨਾ। ਭਗਵਤ ਸਰਨ ਬਨਾਮ ਉੱਤਰ ਪ੍ਰਦੇਸ਼ ਰਾਜ**, ਵਿੱਚ, ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਫੈਸਲਾ ਦਿੱਤਾ ਹੈ ਕਿ "ਖਰਾਬ ਬਿਆਨ ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਇਹ ਦਰਸਾਉਣ ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਨਹੀਂ ਕੀਤੀ ਗਈ ਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਰਿਹਾਈ ਨਾਲ ਕਾਨੂੰਨ ਅਤੇ ਵਿਧੀ ਕਿਵੇਂ ਪ੍ਰਭਾਵਿਤ ਹੋ ਸਕਦੀ ਹੈ, ਨੂੰ ਸਵੀਕਾਰ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ";

(ix) ਦੋਸ਼ੀ ਠਹਿਰਾਏ ਜਾਣ ਦੇ ਸਮੇਂ ਲਾਗੂ ਨੀਤੀ ਨੂੰ ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਦੇ ਫੈਸਲੇ ਦੇ ਅਨੁਸਾਰ ਪ੍ਰੀ-ਮੈਚਿਊਰ ਰਿਹਾਈ ਦੀ ਅਰਜ਼ੀ ਦਾ ਫੈਸਲਾ ਕਰਨ ਲਈ ਵਿਚਾਰਿਆ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਹਰਿਆਣਾ ਰਾਜ ਬਨਾਮ ਜਗਦੀਸ਼*। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ, ਅਰਜ਼ੀ ਦਾਤਾ ਦੀ 2010 ਵਿੱਚ ਦੋਸ਼ੀ ਠਹਿਰਾਏ ਜਾਣ ਦੇ ਸਮੇਂ ਲਾਗੂ ਨਿਯਮ ਉਸ ਦੀ ਰਿਹਾਈ ਦੀ ਅਰਜ਼ੀ ਨੂੰ ਵਿਚਾਰਨ ਲਈ ਲਾਗੂ ਹੋਣਗੇ; ਅਤੇ

(x) ਲਕਸ਼ਮਣ ਨਾਸਕਰ ਬਨਾਮ ਯੂਨੀਅਨ ਆਫ ਇੰਡੀਆ12 ਵਿੱਚ, ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਰੱਖਿਆ ਹੇਠਾਂ ਦਿੱਤੇ ਕਾਰਕਾਂ ਦੁਆਰਾ ਰਿਪੋਰਟ ਕੀਤੀ ਜਾਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ ਪ੍ਰੀ-ਮੈਚਿਓਰ ਰਿਹਾਈ ਦੀ ਗ੍ਰਾਂਟ ਦੇ ਸਬੰਧ ਵਿੱਚ ਪੁਲਿਸ:

(a) ਕੀ ਅਪਰਾਧ ਇੱਕ ਵਿਅਕਤੀਗਤ ਕਾਰਜ ਹੈ ਜੋ ਸਮਾਜ 'ਤੇ ਅਸਰ ਨਹੀਂ ਪਾਉਂਦਾ;

(b) ਭਵਿੱਖ ਵਿੱਚ ਅਪਰਾਧ ਦੁਹਰਾਏ ਜਾਣ ਦਾ ਮੌਕਾ ਹੈ ਜਾਂ ਨਹੀਂ;

(c) ਕੀ ਦੋਸ਼ੀ ਨੇ ਅਪਰਾਧ ਕਰਨ ਦੀ ਸੰਭਾਵਨਾ ਗੁਆ ਲਈ ਹੈ;

(d) ਦੋਸ਼ੀ ਨੂੰ ਜੇਲ੍ਹ ਵਿੱਚ ਰੱਖਣ ਦਾ ਕੋਈ ਉਦੇਸ਼ ਪੂਰਾ ਹੋ ਰਿਹਾ ਹੈ ਜਾਂ ਨਹੀਂ; ਅਤੇ

(e) ਦੋਸ਼ੀ ਦੇ ਪਰਿਵਾਰ ਦੀਆਂ ਸਮਾਜਿਕ-ਆਰਥਿਕ ਹਾਲਤਾਂ।

10. ਸ਼੍ਰੀ ਸੁਮੀਰ ਸੋਧੀ, ਜੋ ਪ੍ਰਤੀਵਾਦੀਆਂ ਦੀ ਤਰਫੋਂ ਪੇਸ਼ ਹੋ ਰਹੇ ਵਕੀਲ ਹਨ, ਨੇ ਹੇਠ ਲਿਖੇ ਸੁਝਾਅ ਦਿੱਤੇ:

(i) ਯਾਚੀਕਾਕਰਤਾ ਦਾ ਮਾਮਲਾ ਕੇਵਲ ਜੇਲ੍ਹ ਨਿਯਮਾਂ ਦੇ ਨਿਯਮ 358 (3)(A) ਅਧੀਨ ਹੀ ਵਿਚਾਰਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ, ਨਾ ਕਿ ਨਿਯਮ 358 (3)(B) ਜਾਂ 358 (3)(D) ਅਧੀਨ;

(ii) ਬੰਬਈ ਦੀ ਉੱਚ ਅਦਾਲਤ ਦੀ ਇੱਕ ਪੂਰੀ ਬੈਂਚ ਨੇ 1 ਫੈਸਲਾ ਦਿੱਤਾ ਹੈ ਕਿ ਸੈਕਸ਼ਨ 432(2) ਦੀ ਸੰਜੋਗਾਂ ਅਧੀਨ ਪੇਸ਼ ਕੀਤੀ ਗਈ ਪ੍ਰਧਾਨ ਜੱਜ ਦੀ ਰਾਏ ਸਰਕਾਰ ਉੱਤੇ ਬੰਧਨਕਾਰੀ ਹੈ;

(iii) ਭਾਰਤ ਸੰਘ ਬਨਾਮ ਸ਼੍ਰੀਹਰਨ2 ਵਿੱਚ, ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਫੈਸਲਾ ਦਿੱਤਾ ਹੈ ਕਿ ਸਜ਼ਾ ਦੇ ਨਿਲੰਬਨ ਜਾਂ ਮਾਫੀ ਦਾ ਅੰਤਿਮ ਆਦੇਸ਼ ਸਜ਼ਾ ਸੁਣਾਉਣ ਵਾਲੀ ਅਦਾਲਤ ਦੇ ਪ੍ਰਧਾਨ ਅਧਿਕਾਰੀ ਦੀ ਰਾਏ ਦੁਆਰਾ ਨਿਰਦੇਸ਼ਿਤ ਹੋਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਇੱਕ ਦੋਸ਼ੀ ਕੋਲ ਮਾਫੀ ਦਾ ਅਧਿਕਾਰ ਨਹੀਂ ਹੈ, ਸਿਰਫ ਮਾਫੀ ਦਾ ਦਾਅਵਾ ਕਰਨ ਦਾ ਅਧਿਕਾਰ ਹੈ; ਅਤੇ

(iv) ਮੱਧ ਪ੍ਰਦੇਸ਼ ਰਾਜ ਬਨਾਮ ਰਤਨ ਸਿੰਘ3 ਵਿੱਚ, ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਫੈਸਲਾ ਦਿੱਤਾ ਹੈ ਕਿ ਸਰਕਾਰ ਕੋਲ ਦੋਸ਼ੀ ਦੀ ਸਜ਼ਾ ਨੂੰ ਮਾਫ ਕਰਨ ਜਾਂ ਮਾਫ ਨਾ ਕਰਨ ਦਾ ਇਕੱਲਾ ਅਧਿਕਾਰ ਹੈ। ਸਰਕਾਰ ਨੂੰ ਕੈਦੀ ਨੂੰ ਰਿਹਾ ਕਰਨ ਲਈ ਕੋਈ ਰਿੱਟ ਜਾਰੀ ਨਹੀਂ ਕੀਤੀ ਜਾ ਸਕਦੀ। ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਦੇ ਰਾਜਨ ਬਨਾਮ ਗ੍ਰਹਿ ਸਕੱਤਰ, ਗ੍ਰਹਿ ਵਿਭਾਗ ਤਾਮਿਲਨਾਡੂ4 ਅਤੇ ਸ਼੍ਰੀਹਰਨ (ਉਪਰੋਕਤ) ਵਿੱਚ ਦਿੱਤੇ ਗਏ ਫੈਸਲੇ ਇਸੇ ਸਿਧਾਂਤ ਨੂੰ ਬਰਕਰਾਰ ਰੱਖਦੇ ਹਨ।

ਵਿਸ਼ਲੇਸ਼ਣ

A. ਮਾਫੀ ਦੀ ਸ਼ਕਤੀ ਦੀ ਨਿਆਇਕ ਸਮੀਖਿਆ

11. ਪ੍ਰਤੀਵਾਦੀ ਇਹ ਦਾਅਵਾ ਕਰਦੇ ਹਨ ਕਿ ਉਚਿਤ ਸਰਕਾਰ ਕੋਲ ਮਾਫੀ ਲਈ ਅਰਜ਼ੀ ਤੇ ਫੈਸਲਾ ਕਰਨ ਦਾ ਪੂਰਾ ਅਧਿਕਾਰ ਹੈ ਮਨਜ਼ੂਰ ਕੀਤਾ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਸੱਚਮੁੱਚ, ਰਤਨ ਸਿੰਘ (ਉਪਰੋਕਤ) ਵਿੱਚ, ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਦੇਖਿਆ ਕਿ ਰਾਜ ਨੂੰ ਸਜ਼ਾ ਨੂੰ ਮਾਫ਼ ਕਰਨ ਜਾਂ ਮਾਫ਼ ਨਾ ਕਰਨ ਦਾ ਬੇਸ਼ੱਕ ਵਿਵੇਕ ਹੈ ਅਤੇ ਰਾਜ ਸਰਕਾਰ ਨੂੰ ਅਰਜ਼ੀਦਾਰ ਨੂੰ ਰਿਹਾ ਕਰਨ ਲਈ ਕੋਈ ਰਿੱਟ ਜਾਰੀ ਨਹੀਂ

ਕੀਤੀ ਜਾ ਸਕਦੀ। ਅਦਾਲਤ ਫੌਜਦਾਰੀ ਤਰੀਕਾ ਕਾਨੂੰਨ 1898 ਦੀ ਧਾਰਾ 401 ਦੀ ਵਿਆਖਿਆ ਕਰ ਰਹੀ ਸੀ, ਜੋ ਕਿ ਸੀਆਰਪੀਸੀ ਦੀ ਧਾਰਾ 432 ਨਾਲ ਮੇਲ ਖਾਂਦੀ ਹੈ। ਧਾਰਾ 401 ਨੇ ਉਚਿਤ ਸਰਕਾਰ ਨੂੰ ਸਜ਼ਾ ਦੀ ਪੂਰੀ ਜਾਂ ਕਿਸੇ ਹਿੱਸੇ ਨੂੰ ਮਾਫ਼ ਕਰਨ ਦੀ ਸ਼ਕਤੀ ਦਿੱਤੀ ਸੀ। ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਮਾਫ਼ੀ ਦੀ ਸ਼ਕਤੀ ਦੇ ਅਭਿਆਸ ਨੂੰ ਨਿਯੰਤਰਿਤ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਪ੍ਰਸਤਾਵਾਂ ਦਾ ਸੰਖੇਪ ਕਰਦਿਆਂ ਦੇਖਿਆ:

"9. ਫੌਜਦਾਰੀ ਤਰੀਕਾ ਕਾਨੂੰਨ ਦੇ ਅਧਿਕਾਰਤਾਵਾਂ ਅਤੇ ਵਿਧਾਨਿਕ ਪ੍ਰਾਵਧਾਨਾਂ ਦੀ ਸਮੀਖਿਆ ਤੋਂ ਨਿਮਨਲਿਖਿਤ ਪ੍ਰਸਤਾਵ ਉਭਰਦੇ ਹਨ:

"(1) ਕਿ ਉਮਰ ਕੈਦ ਦੀ ਸਜ਼ਾ 20 ਸਾਲਾਂ ਦੇ ਅੰਤ ਵਿੱਚ ਆਪਣੇ ਆਪ ਮੁਕੰਮਲ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦੀ, ਭਾਵੇਂ ਰਿਮਿਸ਼ਨਾਂ ਸਮੇਤ, ਕਿਉਂਕਿ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਜੇਲ ਮੈਨੂਅਲਾਂ ਜਾਂ ਜੇਲਾਂ ਦੇ ਐਕਟ ਅਧੀਨ ਬਣਾਏ ਗਏ ਪ੍ਰਸ਼ਾਸਨਿਕ ਨਿਯਮ ਪੀਨਲ ਕੋਡ, 1860 ਦੇ ਵਿਧਾਨਿਕ ਪ੍ਰਾਵਧਾਨਾਂ ਨੂੰ ਬਦਲ ਨਹੀਂ ਸਕਦੇ। ਉਮਰ ਕੈਦ ਦੀ ਸਜ਼ਾ ਦਾ ਮਤਲਬ ਕੈਦੀ ਦੀ ਪੂਰੀ ਉਮਰ ਲਈ ਸਜ਼ਾ ਹੈ ਜਦੋਂ ਤੱਕ ਉਚਿਤ ਸਰਕਾਰ ਧਾਰਾ 401 ਦੇ ਤਹਿਤ ਸਜ਼ਾ ਦੇ ਪੂਰੇ ਜਾਂ ਕਿਸੇ ਹਿੱਸੇ ਨੂੰ ਮਾਫ਼ ਕਰਨ ਦਾ ਵਿਵੇਕ ਨਾ ਵਰਤੇ।

"(2) ਕਿ ਉਚਿਤ ਸਰਕਾਰ ਨੂੰ ਸਜ਼ਾ ਨੂੰ ਮਾਫ਼ ਕਰਨ ਜਾਂ ਮਾਫ਼ ਨਾ ਕਰਨ ਦਾ ਬੇਸ਼ੱਕ ਵਿਵੇਕ ਹੈ ਅਤੇ ਜਦੋਂ ਇਹ ਸਜ਼ਾ ਨੂੰ ਮਾਫ਼ ਕਰਨ ਤੋਂ ਇਨਕਾਰ ਕਰਦੀ ਹੈ ਤਾਂ ਕੋਈ ਰਿੱਟ ਜਾਰੀ ਨਹੀਂ ਕੀਤੀ ਜਾ ਸਕਦੀ ਜੋ ਰਾਜ ਸਰਕਾਰ ਨੂੰ ਕੈਦੀ ਨੂੰ ਰਿਹਾ ਕਰਨ ਲਈ ਨਿਰਦੇਸ਼ ਦੇਵੇ;

"(3) ਕਿ ਉਚਿਤ ਸਰਕਾਰ ਜੋ ਧਾਰਾ 401 ਦੇ ਤਹਿਤ ਮਾਫ਼ੀ ਦੇਣ ਦੀ ਸ਼ਕਤੀ ਨੂੰ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕਰਦੀ ਹੈ, ਉਹ ਰਾਜ ਦੀ ਸਰਕਾਰ ਹੈ ਜਿੱਥੇ ਕੈਦੀ ਨੂੰ ਦੋਸ਼ੀ ਠਹਿਰਾਇਆ ਅਤੇ ਸਜ਼ਾ ਸੁਣਾਈ ਗਈ ਹੈ, ਭਾਵ, ਟ੍ਰਾਂਸਫਰ ਕਰਨ ਵਾਲਾ ਰਾਜ ਅਤੇ ਨਾ ਕਿ ਟ੍ਰਾਂਸਫਰੀ ਰਾਜ ਜਿੱਥੇ ਕੈਦੀ ਨੂੰ ਉਸ ਦੀ ਬੇਨਤੀ ਤੇ ਟ੍ਰਾਂਸਫਰ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ ਕੈਦੀਆਂ ਦੇ ਟ੍ਰਾਂਸਫਰ ਐਕਟ ਅਧੀਨ; ਅਤੇ

"(4) ਕਿ ਜਦੋਂ ਟ੍ਰਾਂਸਫਰੀ ਰਾਜ ਮਹਿਸੂਸ ਕਰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਦੋਸ਼ੀ ਨੇ 20 ਸਾਲਾਂ ਦੀ ਅਵਧੀ ਪੂਰੀ ਕਰ ਲਈ ਹੈ ਤਾਂ ਇਸ ਨੂੰ ਕੈਦੀ ਦੀ ਬੇਨਤੀ ਨੂੰ ਸੰਬੰਧਿਤ ਰਾਜ ਸਰਕਾਰ ਨੂੰ, ਭਾਵ, ਉਸ ਰਾਜ ਦੀ ਸਰਕਾਰ ਨੂੰ ਜਿੱਥੇ ਕੈਦੀ ਨੂੰ ਦੋਸ਼ੀ ਠਹਿਰਾਇਆ ਅਤੇ ਸਜ਼ਾ ਸੁਣਾਈ ਗਈ ਸੀ, ਅਗਾਊ ਕਰਨੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ ਅਤੇ ਭਾਵੇਂ ਇਸ ਬੇਨਤੀ ਨੂੰ ਰਾਜ ਦੁਆਰਾ ਰੱਦ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਜਾਵੇ ਸਰਕਾਰ ਸਰਕਾਰ ਦੇ ਹੁਕਮਾਂ ਵਿੱਚ ਦਖ਼ਲ ਨਹੀਂ ਦੇ ਸਕਦੀ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਦੁਆਰਾ ਇਸ ਦੇ ਰਿੱਟ ਅਧਿਕਾਰ ਖੇਤਰ ਵਿੱਚ।

(ਜ਼ੋਰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ)

12. ਜਦੋਂ ਸਰਕਾਰ ਨੂੰ ਸਜ਼ਾ ਮੁਆਫ ਜਾਂ ਘਟਾਉਣ ਦਾ ਵਿਕਲਪ ਮਿਲਦਾ ਹੈ, ਤਾਂ ਵੀ ਕਾਰਜਕਾਰੀ ਸ਼ਕਤੀ ਨੂੰ ਮਨਮਾਨੇ ਢੰਗ ਨਾਲ ਵਰਤਣ ਦੀ ਆਗਿਆ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਕਾਰਜਕਾਰੀ ਦੀ ਇਹ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ਤਾ ਕਾਨੂੰਨ ਦੇ ਰਾਜ ਅਤੇ ਰਾਜ ਦੀ ਕਾਰਵਾਈ ਵਿੱਚ ਨਿਆਂ ਦੇ ਅਨੁਸਾਰ ਹੈ, ਜੋ ਕਿ ਸੰਵਿਧਾਨ ਦੇ ਅਨੁਚਛੇਦ 14 ਵਿੱਚ ਸ਼ਾਮਲ ਹੈ। ਮੋਹਿੰਦਰ ਸਿੰਘ (ਉਪਰੋਕਤ) ਵਿੱਚ, ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਫੈਸਲਾ ਕੀਤਾ ਹੈ ਕਿ ਮੁਆਫੀ ਦੀ ਸ਼ਕਤੀ ਨੂੰ ਮਨਮਾਨੇ ਢੰਗ ਨਾਲ ਵਰਤਿਆ ਨਹੀਂ ਜਾ ਸਕਦਾ। ਮੁਆਫੀ ਦੇਣ ਦੇ ਫੈਸਲੇ ਨੂੰ ਸੂਚਿਤ, ਉਚਿਤ ਅਤੇ ਸਭ ਨਾਲ ਨਿਆਂਪੂਰਨ ਹੋਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਫੈਸਲਾ ਕੀਤਾ:

“9. ਮੁਆਫੀ ਦੇਣ ਵਾਲੇ ਸਰਕਲਰ ਨੂੰ ਕਾਨੂੰਨ ਅਧੀਨ ਅਧਿਕਾਰਿਤ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ। ਇਹ ਉਹ ਕੈਦੀਆਂ ਲਈ ਸੀਮਾਵਾਂ ਨਿਰਧਾਰਿਤ ਕਰਦਾ ਹੈ ਜੋ ਯੋਗ ਹਨ ਅਤੇ ਉਹ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਬਾਹਰ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ। ਯੋਗ ਕੈਦੀਆਂ ਲਈ ਸਜ਼ਾ ਦੀ ਮੁਆਫੀ ਦੀਆਂ ਸ਼ਰਤਾਂ ਵੀ ਸਰਕਲਰ ਦੁਆਰਾ ਨਿਰਧਾਰਿਤ ਕੀਤੀਆਂ ਗਈਆਂ ਹਨ। ਕੈਦੀਆਂ ਕੋਲ ਆਪਣੀ ਸਜ਼ਾ ਦੀ ਮੁਆਫੀ ਲਈ ਕੋਈ ਸਰਬਸੰਮਤ ਅਧਿਕਾਰ ਨਹੀਂ ਹੈ, ਸਿਵਾਏ ਉਸ ਦੇ ਜੋ ਕਾਨੂੰਨ ਅਤੇ ਉਸ ਅਧੀਨ ਜਾਰੀ ਸਰਕਲਰ ਦੁਆਰਾ ਨਿਰਧਾਰਿਤ ਹੈ। ਕਿਸੇ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਅਪਰਾਧ ਲਈ ਦੋਸ਼ੀ ਠਹਿਰਾਏ ਗਏ ਕੈਦੀ ਨੂੰ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਮੁਆਫੀ ਲਾਗੂ ਨਹੀਂ ਹੋਣੀ ਚਾਹੀਦੀ, ਇਹ ਰਾਜ ਸਰਕਾਰ ਲਈ ਉਸ ਮਾਮਲੇ ਵਿੱਚ ਮੁਆਫੀ ਦੀ ਸ਼ਕਤੀ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਨਾ ਕਰਨ ਦਾ ਇੱਕ ਉਚਿਤ ਵਿਚਾਰ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਹਾਲਾਂਕਿ, ਮੁਆਫੀ ਦੀ ਸ਼ਕਤੀ ਨੂੰ ਮਨਮਾਨੇ ਢੰਗ ਨਾਲ ਵਰਤਿਆ ਨਹੀਂ ਜਾ ਸਕਦਾ। ਮੁਆਫੀ ਦੇਣ ਦਾ ਫੈਸਲਾ ਸੂਚਿਤ, ਉਚਿਤ ਅਤੇ ਸਭ ਨਾਲ ਨਿਆਂਪੂਰਨ ਹੋਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ।”

ਸੰਗੀਤ (ਉਪਰੋਕਤ) ਵਿੱਚ, ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਮੋਹਿੰਦਰ (ਉਪਰੋਕਤ) ਵਿੱਚ ਕੀਤੇ ਫੈਸਲੇ ਦੇ ਆਧਾਰ 'ਤੇ ਮੁਆਫੀ ਦੀ ਸ਼ਕਤੀ ਨੂੰ ਮਨਮਾਨੇ ਢੰਗ ਨਾਲ ਵਰਤਣ ਦੇ ਸਿਧਾਂਤ ਨੂੰ ਦੁਹਰਾਇਆ।

13. ਜਦੋਂ ਅਦਾਲਤ ਸਰਕਾਰ ਦੇ ਫੈਸਲੇ ਦੀ ਸਮੀਖਿਆ ਕਰ ਸਕਦੀ ਹੈ ਕਿ ਕੀ ਇਹ ਮਨਮਾਨਾ ਸੀ, ਇਹ ਸਰਕਾਰ ਦੀ ਸ਼ਕਤੀ ਨੂੰ ਹਥਿਆ ਕੇ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਮੁਆਫੀ ਨਹੀਂ ਦੇ ਸਕਦੀ। ਜਿੱਥੇ ਕਾਰਜਕਾਰੀ ਦੀ ਸ਼ਕਤੀ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਨੂੰ ਮਨਮਾਨਾ ਪਾਇਆ ਗਿਆ ਹੈ, ਅਧਿਕਾਰੀਆਂ ਨੂੰ ਦੋਸ਼ੀ ਦੇ ਮਾਮਲੇ ਨੂੰ ਤਾਜ਼ਾ ਤੌਰ 'ਤੇ ਵਿਚਾਰਨ ਲਈ ਨਿਰਦੇਸ਼ਿਤ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ।

ਲਕਸਮਣ ਨਾਇਕ ਬਨਾਮ ਪੱਛਮੀ ਬੰਗਾਲ ਰਾਜ 17, ਜਦੋਂ ਜੇਲ੍ਹ ਅਧਿਕਾਰੀ ਯਾਚੀ ਨੂੰ ਰਿਹਾਈ ਦੇ ਹੱਕ ਵਿੱਚ ਸਨ, ਸਰਕਾਰ ਦੁਆਰਾ ਬਣਾਈ ਗਈ ਸਮੀਖਿਆ ਕਮੇਟੀ ਨੇ ਸਮੇਂ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਰਿਹਾਈ ਦੇ ਦਾਅਵੇ ਨੂੰ ਰੱਦ ਕਰਨ ਦੀ ਸਿਫਾਰਸ਼ ਕੀਤੀ, ਕਾਰਨ ਕਿ (i) ਦੋ ਗਵਾਹ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਮੁਕੱਦਮੇ ਦੌਰਾਨ ਗਵਾਹੀ ਦਿੱਤੀ ਸੀ ਅਤੇ ਇਲਾਕੇ ਦੇ ਲੋਕ ਇਸ ਗੱਲ ਤੋਂ ਸਹਿਮੇ ਹੋਏ ਸਨ ਕਿ ਯਾਚੀ ਦੀ ਰਿਹਾਈ ਨਾਲ ਇਲਾਕੇ ਵਿੱਚ ਸ਼ਾਂਤੀ ਭੰਗ ਹੋ ਜਾਵੇਗੀ; (ii) ਯਾਚੀ 43 ਸਾਲ ਦਾ ਸੀ ਅਤੇ ਅਪਰਾਧ ਕਰਨ ਦੀ ਸੰਭਾਵਨਾ ਰੱਖਦਾ ਸੀ; ਅਤੇ (iii) ਅਪਰਾਧ ਇੱਕ ਰਾਜਨੀਤਿਕ ਝਗੜੇ ਨਾਲ ਸਬੰਧਿਤ ਸੀ ਜਿਸ ਨੇ ਸਮਾਜ 'ਤੇ ਵਿਆਪਕ ਅਸਰ ਪਾਇਆ। ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਲਕਸਮਣ ਨਸਕਰ ਬਨਾਮ ਭਾਰਤੀ ਸੰਘ (ਉਪਰੋਕਤ) 'ਤੇ ਭਰੋਸਾ ਕਰਦਿਆਂ ਮੁਆਫੀ ਦੇਣ ਦੇ ਅਧਿਕਾਰ ਨੂੰ ਨਿਰਧਾਰਿਤ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਕਾਰਕਾਂ ਨੂੰ ਨਿਰਧਾਰਿਤ ਕੀਤਾ, ਜਿਵੇਂ:

“6….(i) ਕੀ ਅਪਰਾਧ ਇਕ ਵਿਅਕਤੀਗਤ ਕਾਰਜ ਦਾ ਅਪਰਾਧ ਹੈ ਜੋ ਸਮਾਜ ਨੂੰ ਵੱਡੇ ਪੱਧਰ 'ਤੇ ਪ੍ਰਭਾਵਿਤ ਨਹੀਂ ਕਰਦਾ।

(ii) ਕੀ ਭਵਿੱਖ ਵਿੱਚ ਅਪਰਾਧ ਕਰਨ ਦੇ ਦੁਬਾਰਾ ਹੋਣ ਦਾ ਕੋਈ ਮੌਕਾ ਹੈ।

(iii) ਕੀ ਦੋਸ਼ੀ ਨੇ ਅਪਰਾਧ ਕਰਨ ਦੀ ਆਪਣੀ ਸੰਭਾਵਨਾ ਗੁਆ ਲਈ ਹੈ।

(iv) ਕੀ ਇਸ ਦੋਸ਼ੀ ਨੂੰ ਹੋਰ ਕੈਦ ਵਿੱਚ ਰੱਖਣ ਦਾ ਕੋਈ ਫਲਦਾਇਕ ਉਦੇਸ਼ ਹੈ।

(v) ਦੋਸ਼ੀ ਦੇ ਪਰਿਵਾਰ ਦੀ ਸਮਾਜਿਕ-ਆਰਥਿਕ ਹਾਲਤ।"

ਉਪਰੋਕਤ ਕਾਰਕਾਂ ਦੇ ਆਧਾਰ 'ਤੇ, ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਪਾਇਆ ਕਿ ਰਿਹਾਈ ਦੇ ਦਾਅਵੇ ਨੂੰ ਰੱਦ ਕਰਨ ਦੇ ਸਰਕਾਰ ਦੇ ਫੈਸਲੇ ਨੂੰ ਅਣਪਛਾਤੇ ਜਾਂ ਸਾਰ ਤੋਂ ਖਾਲੀ ਕਾਰਨਾਂ 'ਤੇ ਆਧਾਰਿਤ ਪਾਇਆ। ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਸਰਕਾਰ ਦੇ ਹੁਕਮ ਨੂੰ ਰੱਦ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਅਤੇ ਇਸ ਨੂੰ ਮਾਮਲੇ ਨੂੰ ਮੁੜ ਤੋਂ ਵਿਚਾਰਨ ਲਈ ਕਿਹਾ। ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਫੈਸਲਾ ਕੀਤਾ:

"8. ਜੇ ਅਸੀਂ ਸਰਕਾਰ ਵੱਲੋਂ ਦਿੱਤੇ ਕਾਰਨਾਂ 'ਤੇ ਨਜ਼ਰ ਮਾਰੀਏ, ਤਾਂ ਅਸੀਂ ਡਰਦੇ ਹਾਂ ਕਿ ਉਹ ਸਪੱਸ਼ਟ ਤੌਰ 'ਤੇ ਅਣਪਛਾਤੇ ਜਾਂ ਸਾਰ ਤੋਂ ਖਾਲੀ ਹਨ। ਪਹਿਲਾਂ, ਮਾਮਲੇ ਵਿੱਚ ਜਾਂਚੇ ਗਏ ਗਵਾਹਾਂ ਦੇ ਵਿਚਾਰ ਜਾਂ ਇਲਾਕੇ ਦੇ ਲੋਕਾਂ ਦਾ ਨਜ਼ਰੀਆ ਇਹ ਤੈਅ ਨਹੀਂ ਕਰ ਸਕਦਾ ਕਿ ਅਗਰ ਪੇਸ਼ਗੀ ਰਿਹਾਈ ਦਿੱਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਤਾਂ ਯਾਚੀ ਖਤਰਾ ਬਣ ਸਕਦਾ ਹੈ ਕਿਉਂਕਿ ਇਲਾਕੇ ਦੇ ਲੋਕ ਅਤੇ ਗਵਾਹ ਅਜੇ ਵੀ ਭੂਤਕਾਲ ਵਿੱਚ ਜੀ ਸਕਦੇ ਹਨ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀਆਂ ਯਾਦਾਂ ਨੂੰ ਬਿਨਾਂ ਹੁਣ ਦੇ ਸੰਦਰਭ ਅਤੇ ਜੇਲ੍ਹ ਅਥਾਰਟੀਆਂ ਦੀ ਰਿਪੋਰਟ ਦੇ ਸੰਦਰਭ ਵਿੱਚ ਭਰੋਸਾ ਕੀਤਾ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ ਕਿ ਯਾਚੀ ਨੇ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਕਾਫੀ ਹੱਦ ਤੱਕ ਸੁਧਾਰ ਲਿਆ ਹੈ। ਦੂਜਾ, ਕਿਸੇ ਦੀ ਉਮਰ ਦੇ ਕਾਰਨ ਇਹ ਨਹੀਂ ਕਹਿ ਸਕਦੇ ਕਿ ਦੋਸ਼ੀ ਅਜੇ ਵੀ ਅਪਰਾਧ ਕਰਨ ਦੀ ਸੰਭਾਵਨਾ ਰੱਖਦਾ ਹੈ ਜਾਂ ਨਹੀਂ, ਪਰ ਇਹ ਉਸ ਦੇ ਮਾਮਲਿਆਂ ਪ੍ਰਤੀ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟੀਕੋਣ 'ਤੇ ਨਿਰਭਰ ਕਰਦਾ ਹੈ, ਜਿਸ ਨੂੰ ਸਰਕਾਰ ਵੱਲੋਂ ਨੋਟ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਜਾ ਰਿਹਾ। ਆਖਰੀ, ਇਹ ਸੁਝਾਅ ਕਿ ਘਟਨਾ ਇਕ ਵਿਅਕਤੀਗਤ ਅਪਰਾਧ ਦੀ ਕਾਰਵਾਈ ਨਹੀਂ ਹੈ ਪਰ ਰਾਜਨੀਤਿਕ ਝਗੜੇ ਦਾ ਨਤੀਜਾ ਹੈ ਜੋ ਸਮਾਜ ਨੂੰ ਵੱਡੇ ਪੱਧਰ 'ਤੇ ਪ੍ਰਭਾਵਿਤ ਕਰਦਾ ਹੈ, ਚਾਹੇ ਉਸ ਦੇ ਰਾਜਨੀਤਿਕ ਵਿਚਾਰ ਬਦਲ ਗਏ ਹਨ ਜਾਂ ਅਜੇ ਵੀ ਉਹੀ ਰੱਖਦਾ ਹੈ ਤਾਂ ਕਿ ਅਪਰਾਧ ਕਰ ਸਕੇ, ਨੂੰ ਸਰਕਾਰ ਵੱਲੋਂ ਜਾਂਚਿਆ ਨਹੀਂ ਗਿਆ।"

9. ਉਪਰੋਕਤ ਕਾਰਨਾਂ ਦੇ ਆਧਾਰ 'ਤੇ ਸਰਕਾਰ ਯਾਚੀ ਵੱਲੋਂ ਕੀਤੇ ਗਏ ਦਾਅਵੇ ਨੂੰ ਰੱਦ ਨਹੀਂ ਕਰ ਸਕਦੀ ਸੀ। ਇਸ ਪਰਿਸਥਿਤੀ ਵਿੱਚ, ਅਸੀਂ ਸਰਕਾਰ ਵੱਲੋਂ ਬਣਾਏ ਗਏ ਹੁਕਮ ਨੂੰ ਰੱਦ ਕਰਦੇ ਹਾਂ ਅਤੇ ਮਾਮਲੇ ਨੂੰ ਮੁੜ ਤੋਂ ਉਸ ਨੂੰ ਭੇਜਦੇ ਹਾਂ ਤਾਂ ਜੋ ਉਹ ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਵੱਲੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਕਹੀ ਗਈ ਗੱਲਾਂ ਅਤੇ ਇਸ ਹੁਕਮ ਵਿੱਚ ਕੀਤੀਆਂ ਟਿੱਪਣੀਆਂ ਦੇ ਆਧਾਰ 'ਤੇ ਯਾਚੀ ਦੇ ਮਾਮਲੇ ਨੂੰ ਮੁੜ ਤੋਂ ਵਿਚਾਰੇ ਅਤੇ ਜੇਲ੍ਹ ਅਥਾਰਟੀਆਂ ਦੀ ਰਿਪੋਰਟ 'ਤੇ ਕਾਰਵਾਈ ਨਾ ਕਰਨ ਦੇ ਕਾਰਨਾਂ ਨੂੰ ਵੀ ਨੋਟ ਕਰੇ ਅਤੇ ਪੱਛਮੀ ਬੰਗਾਲ ਸੁਧਾਰ ਸੇਵਾਵਾਂ ਐਕਟ 1992 ਦੇ ਕਾਨੂੰਨ ਵਿੱਚ ਬਦਲਾਅ ਨੂੰ ਵੀ ਨੋਟ ਕਰੇ ਅਤੇ ਅੱਜ ਤੋਂ ਤਿੰਨ ਮਹੀਨੇ ਦੇ ਅੰਦਰ ਮਾਮਲੇ ਨੂੰ ਮੁੜ ਤੋਂ ਤਾਜ਼ਾ ਕਰਨ ਦਾ ਫੈਸਲਾ ਕਰੇ। ਰਿਟ ਪਟੀਸ਼ਨ ਇਸ ਅਨੁਸਾਰ ਮਨਜ਼ੂਰ ਕੀਤੀ ਗਈ ਹੈ। ਨਿਯਮ ਜਾਰੀ ਕਰਨ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਇਹ ਮੁਕੰਮਲ ਤੌਰ 'ਤੇ ਲਾਗੂ ਹੋ ਗਈ ਹੈ।

14. ਰਾਜਨ (ਉਪਰੋਕਤ) ਵਿੱਚ, ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਦੇਖਿਆ ਕਿ ਜਦੋਂ ਕਿ ਰਿਹਾਈ ਦੀ ਮਨਜ਼ੂਰੀ ਕਾਰਜਕਾਰੀ ਦੀ ਖਾਸ ਅਧਿਕਾਰ ਹੈ ਅਤੇ ਅਦਾਲਤ ਆਪਣਾ ਨਜ਼ਰੀਆ ਨਹੀਂ ਥੋਪ ਸਕਦੀ, ਅਦਾਲਤ ਅਧਿਕਾਰੀਆਂ ਨੂੰ ਦੋਸ਼ੀ ਦੇ ਪ੍ਰਤੀਨਿਧਤਵ ਨੂੰ ਵਿਚਾਰਣ ਲਈ ਨਿਰਦੇਸ਼ ਦੇ ਸਕਦੀ ਹੈ। ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਹੇਠਾਂ ਦਿੱਤੇ ਨਿਰੀਖਣ ਕੀਤੇ:

“18. ਯਾਚੀਕਾਕਰਤਾ, ਹਾਲਾਂਕਿ, ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਦੇ ਅਣਪ੍ਰਕਾਸ਼ਿਤ ਫੈਸਲੇ ਰਾਮ ਸੇਵਕ [ਰਾਮ ਸੇਵਕ ਬਨਾਮ ਰਾਜ ਯੂ.ਪੀ., 2018 ਐਸ.ਸੀ.ਸੀ ਆਨਲਾਈਨ ਐਸ.ਸੀ 2012] 'ਤੇ ਨਿਰਭਰ ਕਰੇਗਾ, ਤਾਂ ਜੋ ਇਹ ਅਦਾਲਤ ਅਧਿਕਾਰੀਆਂ ਨੂੰ ਯਾਚੀਕਾਕਰਤਾ ਨੂੰ ਤੁਰੰਤ ਰਿਹਾ ਕਰਨ ਲਈ ਨਿਰਦੇਸ਼ ਦੇ ਸਕੇ ਅਤੇ ਰਾਜ ਵੱਲੋਂ ਹੋਰ ਵਿਚਾਰਣ ਦੇ ਨਿਰਦੇਸ਼ ਦਾ ਕੋਈ ਮਤਲਬ ਨਹੀਂ ਹੈ ਕਿਉਂਕਿ ਯਾਚੀਕਾਕਰਤਾ ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ 30 ਸਾਲ ਦੀ ਸਜ਼ਾ ਕੱਟ ਚੁੱਕਾ ਹੈ ਅਤੇ ਰਿਹਾਈ ਨਾਲ, 36 ਸਾਲ ਤੋਂ ਵੱਧ। ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਵੱਲੋਂ ਰਾਮ ਸੇਵਕ [ਰਾਮ ਸੇਵਕ ਬਨਾਮ ਰਾਜ ਯੂ.ਪੀ., 2018 ਐਸ.ਸੀ.ਸੀ ਆਨਲਾਈਨ ਐਸ.ਸੀ 2012] ਵਿੱਚ ਪਾਸ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਆਦੇਸ਼

ਸਪਸ਼ਟ ਤੌਰ 'ਤੇ ਉਸ ਕੇਸ ਦੇ ਤੱਥਾਂ ਦੇ ਅਧਾਰ 'ਤੇ ਹੈ। ਅਸਲ ਵਿੱਚ, ਇਹ ਹੁਣ ਤੱਕ ਸੁਥਰਾ ਹੋ ਚੁੱਕਾ ਹੈ ਕਿ ਰਿਹਾਈ ਦੀ ਮਨਜ਼ੂਰੀ ਜਾਂ ਨਾ-ਮਨਜ਼ੂਰੀ ਯੋਗ ਅਧਿਕਾਰ ਦੀ ਕਸਰਤ ਹੈ ਅਤੇ ਇਹ ਅਦਾਲਤ ਦਾ ਕੰਮ ਨਹੀਂ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਉਸ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਨੂੰ ਬਦਲ ਦੇਵੇ। ਸੱਚਮੁੱਚ, ਸਮੇਂ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਰਿਹਾਈ ਦਾ ਅਧਿਕਾਰ ਕੋਈ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ਤਾ ਦਾ ਮਾਮਲਾ ਨਹੀਂ ਹੈ ਪਰ ਇਹ ਉਚਿਤ ਸਰਕਾਰ ਨੂੰ ਧਾਰਾਵਾਂ 432 ਅਤੇ 433 ਸੀਆਰਪੀਸੀ ਦੇ ਅਧੀਨ ਸੌਂਪੀ ਗਈ ਸ਼ਕਤੀ ਅਤੇ ਫਰਜ਼ ਹੈ, ਜੋ ਯੋਗ ਅਧਿਕਾਰੀ ਦੁਆਰਾ ਸਾਰੇ ਸੰਬੰਧਿਤ ਤੱਥਾਂ, ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਅਪਰਾਧ ਦੀ ਕਿਸਮ ਅਤੇ ਰਿਹਾਈ ਦੇ ਪ੍ਰਭਾਵ ਨੂੰ ਕਮਜ਼ੋਰ ਨਾ ਕਰਨਾ ਅਤੇ ਸਮਾਜ ਦੀ ਚਿੰਤਾ ਦੇ ਨਾਲ-ਨਾਲ ਰਾਜ ਸਰਕਾਰ ਦੀ ਚਿੰਤਾ ਨੂੰ ਵਿਚਾਰ ਵਿੱਚ ਲੈਣ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਕੀਤੀ ਜਾਣੀ ਹੈ।

.....

20. ਇਸ ਨੂੰ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਸਮਝਿਆ ਜਾਵੇ, ਅਸੀਂ ਯਾਚੀ ਵੱਲੋਂ ਕੀਤੀ ਗਈ ਰਾਹਤ ਦੀ ਮੰਗ ਨੂੰ ਸਵੀਕਾਰ ਨਹੀਂ ਕਰ ਸਕਦੇ ਕਿ ਪ੍ਰਤੀਵਾਦੀਆਂ ਨੂੰ ਯਾਚੀ ਨੂੰ ਤੁਰੰਤ ਰਿਹਾ ਕਰਨ ਲਈ ਨਿਰਦੇਸ਼ ਦਿੱਤਾ ਜਾਵੇ ਜਾਂ ਪ੍ਰਤੀਵਾਦੀਆਂ ਨੂੰ ਬਾਕੀ ਸਜ਼ਾ ਮੁਆਫ਼ ਕਰਨ ਅਤੇ ਯਾਚੀ ਨੂੰ ਰਿਹਾ ਕਰਨ ਲਈ ਨਿਰਦੇਸ਼ ਦਿੱਤਾ ਜਾਵੇ। ਯਾਚੀ, ਵਧੀਆ ਤੌਰ 'ਤੇ, ਆਪਣੀ ਪੇਸ਼ਕਸ਼ ਦੀ ਤਾਰੀਖ 5-2-2018 ਨੂੰ ਜਲਦੀ ਵਿਚਾਰਨ ਲਈ ਪ੍ਰਤੀਵਾਦੀਆਂ ਨੂੰ ਨਿਰਦੇਸ਼ ਜਾਰੀ ਕਰਨ ਦੀ ਰਾਹਤ ਦੇ ਹੱਕਦਾਰ ਹੈ, ਆਪਣੇ ਗੁਣਾਂ ਅਤੇ ਕਾਨੂੰਨ ਅਨੁਸਾਰ। ਅਸੀਂ ਇਸ ਨੂੰ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਨਾ ਸਮਝਿਆ ਜਾਵੇ ਕਿ ਅਸੀਂ ਯਾਚੀ ਦੇ ਦਾਵੇ ਦੇ ਗੁਣਾਂ 'ਤੇ ਕੋਈ ਵੀ ਰਾਏ ਪ੍ਰਗਟ ਕੀਤੀ ਹੈ। ਇਹ ਤੱਥ ਕਿ ਯਾਚੀ ਦੀ ਸਮੇਂ ਪੂਰਵ ਰਿਹਾਈ ਦੀ ਬੇਨਤੀ ਨੂੰ ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ ਇੱਕ ਵਾਰ ਰਾਜ ਸਰਕਾਰ ਦੇ ਸਲਾਹਕਾਰ ਬੋਰਡ ਦੁਆਰਾ ਵਿਚਾਰਿਆ ਅਤੇ ਰੱਦ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ, ਸਾਡੀ ਰਾਏ ਵਿੱਚ, ਯਾਚੀ ਲਈ 5-2-2018 ਨੂੰ ਕੀਤੀ ਗਈ ਆਪਣੀ ਤਾਜ਼ਾ ਪੇਸ਼ਕਸ਼ ਦੇ ਵਿਚਾਰਨ ਦੇ ਰਸਤੇ ਵਿੱਚ ਨਹੀਂ ਆਉਣਾ ਚਾਹੀਦਾ। ਅਸੀਂ ਇਸ ਲਈ ਕਹਿੰਦੇ ਹਾਂ ਕਿਉਂਕਿ ਸਲਾਹਕਾਰ ਬੋਰਡ ਦੀ ਰਾਏ ਸਿਰਫ ਮਦੁਰਾਈ ਦੇ ਪ੍ਰੋਬੇਸ਼ਨ ਅਫਸਰ ਅਤੇ ਜ਼ਿਲ੍ਹਾ ਕਲੈਕਟਰ, ਮਦੁਰਾਈ ਦੀ ਨਕਾਰਾਤਮਕ ਸਿਫਾਰਸ਼ ਨੂੰ ਹੀ ਦਰਸਾਉਂਦੀ ਹੈ। ਰਾਜ ਸਰਕਾਰ ਵੱਲੋਂ ਦੱਸੀ ਗਈ ਵਾਧੂ ਵਜ੍ਹਾ ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਹੈ:

"(4) 20-1-2010 ਨੂੰ ਹੋਈ ਸਲਾਹਕਾਰ ਬੋਰਡ ਦੀ ਕਾਰਵਾਈ ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਹੈ:

(i) ਕੇਸ ਸੁਣਿਆ ਗਿਆ ਅਤੇ ਸੰਬੰਧਿਤ ਰਿਕਾਰਡਾਂ ਦੀ ਜਾਂਚ ਕੀਤੀ ਗਈ। ਦੋਸ਼ੀ ਇੱਕ ਸ੍ਰੀਲੰਕਾਈ ਨਾਗਰਿਕ ਹੈ ਅਤੇ ਇਸ ਗੰਭੀਰ ਅਪਰਾਧ ਦੇ ਕਮਿਸ਼ਨ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਚੇਂਗਲਪੇਟ ਵਿੱਚ ਖਾਸ ਕੈਂਪ ਵਿੱਚ ਰੱਖਿਆ ਗਿਆ ਸੀ।

(ii) ਪ੍ਰੋਬੇਸ਼ਨ ਅਫਸਰ, ਮਦੁਰਾਈ ਅਤੇ ਜ਼ਿਲ੍ਹਾ ਕਲੈਕਟਰ, ਮਦੁਰਾਈ ਨੇ ਸਮੇਂ ਪੂਰਵ ਰਿਹਾਈ ਦੀ ਸਿਫਾਰਸ਼ ਨਹੀਂ ਕੀਤੀ।

(iii) ਇਸ ਕੈਦੀ ਨੇ ਆਪਣੇ ਕੰਮ ਲਈ ਪਛਤਾਵਾ ਵੀ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ।

(iv) ਸਮੇਂ ਪੂਰਵ ਰਿਹਾਈ ਦੀ ਬੇਨਤੀ 'ਨਾ-ਸਿਫਾਰਸ਼ੀ' ਹੈ।

(5) ਸਰਕਾਰ ਨੇ ਧਿਆਨਪੂਰਵਕ ਜਾਂਚ ਪੜਤਾਲ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਵੈਲੋਰ ਦੇ ਸਲਾਹਕਾਰ ਬੋਰਡ ਦੀ ਸਿਫਾਰਸ਼ ਨੂੰ ਸਵੀਕਾਰ ਕੀਤਾ ਅਤੇ ਜੀਵਨ ਕੈਦੀ ਨੰਬਰ 23736, ਰਾਜਨ, ਪੁੱਤਰ ਰੋਬਿਨ, ਜੋ ਕੇਂਦਰੀ ਜੇਲ੍ਹ, ਵੈਲੋਰ ਵਿੱਚ ਬੰਦ ਹੈ, ਦੀ ਸਮੇਂ ਪੂਰਵ ਰਿਹਾਈ ਨੂੰ ਇੱਥੇ ਰੱਦ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਹੈ।"

ਸਮਾਂ ਦੇ ਬਦਲਾਅ ਨਾਲ, ਹਾਲਾਂਕਿ, ਸਥਿਤੀ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਪਾਸਾ ਆ ਸਕਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਖਾਸ ਕਰਕੇ, ਕਿਉਂਕਿ ਹੁਣ ਯਾਚੀ ਦੀ ਸਮੇਂ ਪੂਰਵ ਰਿਹਾਈ ਦੇ ਦਾਵੇ ਨੂੰ ਸਿਰਫ ਉਸ ਨੂੰ ਆਈਪੀਸੀ ਦੀ ਧਾਰਾ 302 (3 ਗਿਣਤੀਆਂ) ਅਤੇ ਧਾਰਾ 307 (4 ਗਿਣਤੀਆਂ) ਅਧੀਨ ਦੋਸ਼ੀ ਠਹਿਰਾਏ ਜਾਣ ਵਾਲੇ ਜੀਵਨ ਕਾਰਾਵਾਸ ਦੀ ਸਜ਼ਾ ਦੇ ਹਵਾਲੇ ਨਾਲ ਹੀ ਵਿਚਾਰਿਆ ਜਾਵੇਗਾ।

(ਜ਼ੋਰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ)

ਉਪਰੋਕਤ ਚਰਚਾ ਤੋਂ ਇਹ ਸਪਸ਼ਟ ਹੈ ਕਿ ਅਦਾਲਤ ਨੂੰ ਸਰਕਾਰ ਦੇ ਫੈਸਲੇ ਨੂੰ ਸੀਆਰਪੀਸੀ ਦੀ ਧਾਰਾ 432 ਅਧੀਨ ਰਿਮਿਸ਼ਨ ਦੀ ਬੇਨਤੀ ਦੀ ਸਵੀਕ੍ਰਿਤੀ ਜਾਂ ਰੱਦ ਕਰਨ ਦੇ ਫੈਸਲੇ ਦੀ ਸਮੀਖਿਆ ਕਰਨ ਦੀ ਸ਼ਕਤੀ ਹੈ ਤਾਂ ਜੋ ਤੈਅ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕੇ ਕਿ ਫੈਸਲਾ ਮਨਮਾਨਾ ਹੈ ਜਾਂ ਨਹੀਂ। ਅਦਾਲਤ ਨੂੰ ਸਰਕਾਰ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਫੈਸਲੇ ਨੂੰ ਮੁੜ ਵਿਚਾਰਨ ਲਈ ਨਿਰਦੇਸ਼ ਦੇਣ ਦੀ ਸ਼ਕਤੀ ਹੈ।

ਬੀ. ਪ੍ਰਧਾਨ ਨਿਆਂਕਾ ਦੀ ਰਾਏ ਦਾ ਮੁੱਲ

15. ਸੀਆਰਪੀਸੀ ਦੀ ਧਾਰਾ 432 ਦੀ ਉਪ-ਧਾਰਾ (2) ਦਾ ਪ੍ਰਾਵਧਾਨ ਹੈ ਕਿ ਉਚਿਤ ਸਰਕਾਰ ਉਸ ਅਦਾਲਤ ਦੇ ਪ੍ਰਧਾਨ ਨਿਆਂਕਾ ਦੀ ਰਾਏ ਲੈ ਸਕਦੀ ਹੈ ਜਿਸ ਨੇ ਮਾਫੀ ਲਈ ਅਰਜ਼ੀ ਦੇਣ ਵਾਲੇ ਵਿਅਕਤੀ ਨੂੰ ਦੋਸ਼ੀ ਠਹਿਰਾਇਆ ਹੈ ਜਾਂ ਜਿਸ ਦੁਆਰਾ ਉਸ ਨੂੰ ਦੋਸ਼ੀ ਠਹਿਰਾਇਆ ਗਿਆ ਹੈ, ਇਸ ਬਾਰੇ ਕਿ ਅਰਜ਼ੀ ਨੂੰ ਮਨਜ਼ੂਰ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇ ਜਾਂ ਰੱਦ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇ, ਨਾਲ ਹੀ ਇਸ ਰਾਏ ਦੇ ਕਾਰਨਾਂ ਸਮੇਤ।

16. ਸੰਗੀਤ (ਸੁਪਰਾ) ਵਿੱਚ, ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਉਪ-ਧਾਰਾ (2) ਤੋਂ (5) ਦੀ ਧਾਰਾ 432 ਮਨਮਾਨੇ ਨੂੰ ਰੋਕਣ ਲਈ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆਤਮਕ ਸੁਰੱਖਿਆ ਉਪਾਅ ਨਿਰਧਾਰਤ ਕਰਦੀ ਹੈ ਮੁਆਫੀ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਸਰਕਾਰ ਨੂੰ ਲੋੜ ਹੈ ਦੀ ਅਰਜ਼ੀ 'ਤੇ ਵਿਚਾਰ ਕਰਨ ਲਈ ਅਦਾਲਤ ਦੇ ਪ੍ਰਧਾਨ ਜੱਜ ਕੋਲ ਪਹੁੰਚ ਕਰੋ ਮੁਆਫੀ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇਖਿਆ:

"61. ਸਾਨੂੰ ਲੱਗਦਾ ਹੈ ਕਿ ਸੀਆਰਪੀਸੀ ਦੀ ਧਾਰਾ 432 ਦੀ ਉਪ-ਧਾਰਾ (1) ਅਧੀਨ ਉਚਿਤ ਸਰਕਾਰ ਦੁਆਰਾ ਸ਼ਕਤੀ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਇਸ ਸਾਦੇ ਕਾਰਨ ਲਈ ਸੌ ਮੋਟੂ ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਕਦੀ ਕਿ ਇਹ ਉਪ-ਧਾਰਾ ਕੇਵਲ ਇੱਕ 'ਸਮਰੱਥਨ' ਪ੍ਰਾਵਧਾਨ ਹੈ। ਉਚਿਤ ਸਰਕਾਰ ਨੂੰ ਕੁਝ ਸ਼ਰਤਾਂ ਦੀ 'ਪੂਰਤੀ' ਦੇ ਅਧੀਨ ਨਿਆਇਕ ਤੌਰ 'ਤੇ ਸੁਣਾਏ ਗਏ ਫੈਸਲੇ ਨੂੰ ਓਵਰਰਾਈਡ ਕਰਨ ਦੀ ਸ਼ਕਤੀ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਹੈ। ਇਹ ਸ਼ਰਤਾਂ ਜੇਲ੍ਹ ਮੈਨੂਅਲ ਜਾਂ ਕਾਨੂੰਨੀ ਨਿਯਮਾਂ ਵਿੱਚ ਪਾਈਆਂ ਜਾਂਦੀਆਂ ਹਨ। ਸੀਆਰਪੀਸੀ ਦੀ ਧਾਰਾ 432 ਦੀ ਉਪ-ਧਾਰਾ (1) ਨੂੰ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਨਹੀਂ ਪੜ੍ਹਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਕਿ ਉਚਿਤ ਸਰਕਾਰ ਨੂੰ ਜੇਲ੍ਹ ਮੈਨੂਅਲ ਜਾਂ ਕਾਨੂੰਨੀ ਨਿਯਮਾਂ ਦੁਆਰਾ ਆਗਿਆ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਤੋਂ ਉੱਪਰ ਨਿਆਇਕ ਐਲਾਨ ਨੂੰ "ਹੋਰ ਓਵਰਰਾਈਡ" ਕਰਨ ਦੀ ਸ਼ਕਤੀ ਦਿੱਤੀ ਜਾਵੇ। ਇਸ ਧਾਰਾ ਅਧੀਨ 'ਅਤਿਰਿਕਤ' ਮਾਫੀ ਦੇਣ ਦੀ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਕੇਵਲ ਉਸ ਸਮੇਂ ਵਿੱਚ ਹੀ ਚਾਲੂ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦੀ ਜਦੋਂ ਕੈਦੀ ਵੱਲੋਂ ਜਾਂ ਉਸ ਦੀ ਤਰਫੋਂ ਮਾਫੀ ਲਈ ਅਰਜ਼ੀ ਦਿੱਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਅਜਿਹੀ ਅਰਜ਼ੀ 'ਤੇ, ਉਚਿਤ ਸਰਕਾਰ ਨੂੰ ਉਸ ਅਦਾਲਤ ਦੇ ਪ੍ਰਧਾਨ ਨਿਆਂਕਾ ਕੋਲ ਜਾਣਾ ਪੈਂਦਾ ਹੈ ਜਿਸ ਨੇ ਦੋਸ਼ੀ ਠਹਿਰਾਇਆ ਹੈ ਜਾਂ ਜਿਸ ਦੁਆਰਾ ਦੋਸ਼ੀ ਠਹਿਰਾਇਆ ਗਿਆ ਹੈ, ਤਾਂ ਜੋ ਉਹ ਰਾਏ ਦੇ ਸਕੇ (ਕਾਰਨਾਂ ਸਮੇਤ) ਕਿ ਅਰਜ਼ੀ ਨੂੰ ਮਨਜ਼ੂਰ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇ ਜਾਂ ਰੱਦ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇ। ਉਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ, ਉਚਿਤ ਸਰਕਾਰ ਮਾਫੀ ਅਰਜ਼ੀ 'ਤੇ ਫੈਸਲਾ ਲੈ ਸਕਦੀ ਹੈ ਅਤੇ ਕੁਝ ਸ਼ਰਤਾਂ ਦੇ ਅਧੀਨ ਮਾਫੀ ਦੇਣ ਦੇ ਆਦੇਸ਼ ਜਾਰੀ ਕਰ ਸਕਦੀ ਹੈ, ਜਾਂ ਮਾਫੀ ਨੂੰ ਰੱਦ ਕਰ ਸਕਦੀ ਹੈ। ਬਾਕੀ ਗੱਲਾਂ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ, ਇਹ ਕਾਨੂੰਨੀ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਕਾਫੀ ਤਰਕਸੰਗਤ

ਲੱਗਦੀ ਹੈ ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਮਾਫੀ ਦੇਣ ਦੇ ਮੁੱਦੇ 'ਤੇ ਮਨ ਲਾਇਆ ਗਿਆ ਹੈ। ਇਹ "ਵਿਵੇਕਸ਼ੀਲ" ਜਾਂ "ਤਿਉਹਾਰਾਂ" ਦੇ ਮੌਕਿਆਂ 'ਤੇ ਕੈਦੀਆਂ ਦੀ ਇਕੱਠੇ ਰਿਹਾਈ ਨੂੰ ਵੀ ਖਤਮ ਕਰਦਾ ਹੈ ਕਿਉਂਕਿ ਹਰ ਰਿਹਾਈ ਨੂੰ ਕੇਸ-ਦਰ-ਕੇਸ ਦੇ ਆਧਾਰ 'ਤੇ ਜਾਂਚਣ ਦੀ ਲੋੜ ਹੁੰਦੀ ਹੈ।

"62. ਇਸ ਸੰਦਰਭ ਵਿੱਚ ਇਹ ਯਾਦ ਰੱਖਣਾ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੈ ਕਿ ਹਰਿਆਣਾ ਰਾਜ ਬਨਾਮ ਮੋਹਿੰਦਰ ਸਿੰਘ [(2000) 3 ਐਸ.ਸੀ.ਸੀ. 394 : 2000 ਐਸ.ਸੀ.ਸੀ. (ਕ੍ਰਿ) 645] ਵਿੱਚ ਫੈਸਲਾ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ ਕਿ ਮਾਫੀ ਦੀ ਸ਼ਕਤੀ ਨੂੰ ਮਨਮਾਨੇ ਢੰਗ ਨਾਲ ਵਰਤਿਆ ਨਹੀਂ ਜਾ ਸਕਦਾ। ਮਾਫੀ ਦੇਣ ਦੇ ਫੈਸਲੇ ਨੂੰ ਸੂਚਿਤ, ਤਰਕਸੰਗਤ ਅਤੇ ਸਭ ਸਬੰਧਤ ਪੱਖਾਂ ਲਈ ਉਚਿਤ ਹੋਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਧਾਰਾ 432 ਕ੍ਰਿਪੀਸੀ ਵਿੱਚ ਨਿਰਧਾਰਿਤ ਕਾਨੂੰਨੀ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਸਰਕਾਰ ਦੁਆਰਾ ਸੰਭਵ ਸ਼ਕਤੀ ਦੇ ਦੁਰੁਪਯੋਗ 'ਤੇ ਇਹ ਚੈੱਕ ਮੁਹੱਈਆ ਕਰਦੀ ਹੈ।"

17. ਸ਼੍ਰੀਹਰਨ (ਸੁਪਰਾ) ਵਿੱਚ ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਦੀ ਇੱਕ ਸੰਵਿਧਾਨਿਕ ਬੈਂਚ ਨੇ ਫੈਸਲਾ ਕੀਤਾ ਸੀ ਕਿ ਧਾਰਾ 432(2) ਵਿੱਚ ਨਿਰਧਾਰਿਤ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਲਾਜ਼ਮੀ ਹੈ। ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਰੂਪ ਵਿੱਚ ਇਹ ਨਹੀਂ ਕਿਹਾ ਸੀ ਕਿ ਪ੍ਰਧਾਨ ਨਿਆਂਕਾ ਦੀ ਰਾਇ ਬੰਧਨਕਾਰੀ ਹੋਵੇਗੀ, ਪਰ ਇਹ ਫੈਸਲਾ ਕੀਤਾ ਸੀ ਕਿ ਮਾਫੀ 'ਤੇ ਸਰਕਾਰ ਦਾ ਫੈਸਲਾ ਸਬੰਧਤ ਅਦਾਲਤ ਦੇ ਪ੍ਰਧਾਨ ਅਧਿਕਾਰੀ ਦੀ ਰਾਇ ਦੁਆਰਾ ਨਿਰਦੇਸ਼ਿਤ ਹੋਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਹੇਠਾਂ ਦਿੱਤਾ ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਫਰੇਮ ਕੀਤਾ:

"143. ਕੀ ਧਾਰਾ 432(1) ਅਧੀਨ ਮਾਫੀ ਦੀ ਸ਼ਕਤੀ ਦਾ ਸੁਓ ਮੋਤੂ ਵਰਤੋਂ ਇਸ ਧਾਰਾ ਦੀ ਯੋਜਨਾ ਵਿੱਚ ਸੁਆਧੀਨ ਹੈ, ਜੇ ਹਾਂ, ਤਾਂ ਕੀ ਇਸੇ ਧਾਰਾ ਦੀ ਉਪ-ਧਾਰਾ (2) ਵਿੱਚ ਨਿਰਧਾਰਿਤ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਲਾਜ਼ਮੀ ਹੈ ਜਾਂ ਨਹੀਂ?"

ਉਪਰੋਕਤ ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਦਾ ਜਵਾਬ ਦਿੰਦਿਆਂ, ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਫੈਸਲਾ ਕੀਤਾ:

"148. ਉਪਰੋਕਤ ਸਿਧਾਂਤਾਂ ਨੂੰ ਧਿਆਨ ਵਿੱਚ ਰੱਖਦਿਆਂ, ਜਦੋਂ ਅਸੀਂ ਧਾਰਾ 432(1) ਕ੍ਰਿਪੀਸੀ ਦਾ ਵਿਸ਼ਲੇਸ਼ਣ ਕਰਦੇ ਹਾਂ, ਤਾਂ ਇਹ ਫੈਸਲਾ ਕੀਤਾ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਕਿ ਕਿਸੇ ਵੀ ਸਜ਼ਾ ਨੂੰ ਮੁਲਤਵੀ ਜਾਂ ਮਾਫ ਕਰਨ ਦੀ ਸ਼ਕਤੀ ਨੂੰ ਬਹੁਤ ਜ਼ਿਆਦਾ ਧਿਆਨ ਅਤੇ ਸਾਵਧਾਨੀ ਨਾਲ ਵਿਚਾਰਿਆ ਅਤੇ ਆਦੇਸ਼ਿਤ ਕੀਤਾ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ, ਖਾਸ ਕਰਕੇ ਜਨਤਕ ਹਿੱਤ ਦੇ ਵਿਚਾਰ ਨਾਲ। ਇਸ ਪਿਛੋਕੜ ਵਿੱਚ, ਜਦੋਂ ਅਸੀਂ ਧਾਰਾ 432(1) ਕ੍ਰਿਪੀਸੀ ਦਾ ਵਿਸ਼ਲੇਸ਼ਣ ਕਰਦੇ ਹਾਂ, ਅਸੀਂ ਪਾਉਂਦੇ ਹਾਂ ਕਿ ਇਹ ਕੇਵਲ ਉਚਿਤ ਸਰਕਾਰ ਨੂੰ ਉਪਲਬਧ ਸ਼ਕਤੀ ਦੀ ਕਿਸਮ ਨੂੰ ਹੀ ਦਰਸਾਉਂਦਾ ਹੈ ਜਿਥੇ ਸਜ਼ਾ ਦੀ ਮੁਲਤਵੀ ਜਾਂ ਮਾਫੀ ਨੂੰ ਕਿਸੇ ਵੀ ਲੰਬਾਈ 'ਤੇ ਦਿੱਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਸ਼ਕਤੀ ਦਾ ਦਾਇਰਾ ਇੱਕ ਗੱਲ ਹੈ ਅਤੇ ਸ਼ਕਤੀ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਲਈ ਅਪਣਾਈ ਜਾਣ ਵਾਲੀ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਇੱਕ ਵੱਖਰੀ ਗੱਲ ਹੈ। ਧਾਰਾ 432(1) ਵਿੱਚ ਇਸ ਗੱਲ ਦਾ ਕੋਈ ਸੰਕੇਤ ਨਹੀਂ ਹੈ ਕਿ ਅਜਿਹੀ ਸ਼ਕਤੀ ਕਿਸੇ ਅਰਜ਼ੀ ਦੇ ਆਧਾਰ 'ਤੇ ਵਰਤੀ ਜਾ ਸਕਦੀ ਹੈ। ਜੋ ਕੁਝ ਕਾਨੂੰਨ ਵਿੱਚ ਨਿਰਧਾਰਿਤ ਨਹੀਂ ਹੈ, ਉਸ ਨੂੰ ਕਲਪਨਾ ਜਾਂ ਅਨੁਮਾਨ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ। ਇਸ ਲਈ, ਜਦੋਂ ਕਿਸੇ ਅਪਰਾਧੀ ਵੱਲੋਂ ਕੋਈ ਅਰਜ਼ੀ ਦਿੱਤੇ ਜਾਣ ਦਾ ਕੋਈ ਹਵਾਲਾ ਨਹੀਂ ਹੈ, ਤਾਂ ਇਹ ਇਹ ਮਤਲਬ ਨਹੀਂ ਲਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਕਿ ਅਜਿਹੀ ਸ਼ਕਤੀ ਨੂੰ ਸਬੰਧਤ ਅਧਿਕਾਰੀ ਆਪਣੇ ਆਪ ਵਰਤ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਹੋਰ ਵੀ, ਜਦੋਂ ਧਾਰਾ 432(2) ਵਿੱਚ ਸਪਸ਼ਟ ਤੌਰ 'ਤੇ ਅਪਣਾਈ ਜਾਣ ਵਾਲੀ ਵਿਸਥਾਰਤ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਨੂੰ ਸਪਸ਼ਟ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ। ਇਹ ਨਹੀਂ ਹੈ ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਅਜਿਹੀ ਸ਼ਕਤੀ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਕਰਨ ਨਾਲ ਧਾਰਾ 432(1) ਅਧੀਨ, ਉਚਿਤ ਸਰਕਾਰ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਜਨਤਾ ਜਾਂ ਸਮਾਜ ਨੂੰ ਵੱਡੇ ਪੈਮਾਨੇ 'ਤੇ ਭਲਾਈ ਦੇ ਉਪਾਅ ਵਿੱਚ ਸ਼ਾਮਲ ਕਰੇਗੀ। ਇਹ ਕਦੇ ਵੀ ਨਹੀਂ ਮੰਨਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਕਿ ਅਜਿਹੀ ਸ਼ਕਤੀ ਦਾ ਪ੍ਰਯੋਗ ਆਪਣੇ ਆਪ ਵਿੱਚ ਕੋਈ ਵੱਡਾ ਵਿਕਾਸ ਹੋਵੇਗਾ। ਆਖਰਕਾਰ, ਸਸਪੈਂਡ ਜਾਂ ਮਾਫੀ ਦੀ ਸ਼ਕਤੀ ਦਾ ਪ੍ਰਯੋਗ ਸਿਰਫ ਉਸ ਅਪਰਾਧੀ ਨੂੰ ਕੁਝ ਰਾਹਤ ਦੇਣ ਲਈ ਹੀ ਹੈ ਜਿਸ ਨੂੰ ਇਹ ਪਾਇਆ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿ ਉਸ ਨੇ

ਇੱਕ ਘਿਨੌਣਾ ਅਪਰਾਧ ਜਾਂ ਘੱਟੋ ਘੱਟ ਇੱਕ ਅਜਿਹਾ ਅਪਰਾਧ ਕੀਤਾ ਹੈ ਜੋ ਸਮਾਜ ਨੂੰ ਵੱਡੇ ਪੈਮਾਨੇ 'ਤੇ ਪ੍ਰਭਾਵਿਤ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਲਈ, ਜਦੋਂ ਸੰਵਿਧਾਨ ਦੇ ਲੇਖ 72 ਅਤੇ 161 ਅਧੀਨ ਇਸੇ ਕਿਸਮ ਦੀਆਂ ਵੱਡੀਆਂ ਸੰਵਿਧਾਨਕ ਸ਼ਕਤੀਆਂ ਦੇ ਪ੍ਰਯੋਗ ਦੇ ਦੌਰਾਨ ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਵਿਚਾਰ ਕੀਤਾ ਹੈ ਕਿ ਇਸ ਨੂੰ ਵੱਡੀ ਸਾਵਧਾਨੀ ਅਤੇ ਧਿਆਨ ਨਾਲ ਪ੍ਰਯੋਗ ਕਰਨਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ, ਇੱਕ ਕਾਨੂੰਨ ਅਧੀਨ, ਭਾਵ, ਧਾਰਾ 432(1) ਸੀ ਆਰ ਪੀ ਸੀ ਅਧੀਨ ਪ੍ਰਯੋਗ ਕਰਨ ਯੋਗ ਸ਼ਕਤੀ, ਜੋ ਕਿ ਡਿਗਰੀ ਵਿੱਚ ਘੱਟ ਹੈ, ਨੂੰ ਜ਼ਰੂਰੀ ਤੌਰ 'ਤੇ ਉਸੇ ਧਾਰਾ ਵਿੱਚ ਸ਼ਾਮਲ ਸਹਾਇਕ ਪ੍ਰਾਵਧਾਨ ਦੇ ਅਨੁਸਾਰ ਪ੍ਰਯੋਗ ਕਰਨ ਯੋਗ ਮੰਨਿਆ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਉਸ ਸੰਦਰਭ ਵਿੱਚ ਦੇਖਿਆ ਜਾਵੇ, ਅਸੀਂ ਪਾਉਂਦੇ ਹਾਂ ਕਿ ਜਦੋਂ ਵੀ ਕਿਸੇ ਮਾਫੀ ਲਈ ਕੋਈ ਬੇਨਤੀ ਪੇਸ਼ ਕੀਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ, ਤਾਂ ਧਾਰਾ 432(2) ਸੀ ਆਰ ਪੀ ਸੀ ਅਧੀਨ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸੁਰੱਖਿਆ ਧਾਰਾ 432(1) ਸੀ ਆਰ ਪੀ ਸੀ ਅਧੀਨ ਅੰਤਿਮ ਸ਼ਕਤੀ ਦੇ ਪ੍ਰਯੋਗ ਲਈ ਸਿਨਾ ਕੁਆ ਨੌਨ ਹੋਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ।

149. ਧਾਰਾ 432(2) ਅਧੀਨ ਨਿਰਧਾਰਿਤ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਦਾ ਪਾਲਣ ਕਰਨ ਨਾਲ, ਉਚਿਤ ਸਰਕਾਰ ਦੀ ਕਾਰਵਾਈ ਸਭ ਸਬੰਧਤ ਪਾਰਟੀਆਂ ਦੀ ਜਾਂਚ ਦਾ ਸਾਹਮਣਾ ਕਰਨ ਲਈ ਬੱਚ ਜਾਵੇਗੀ, ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਨਿਆਇਕ ਮੰਚ ਵੀ ਸ਼ਾਮਲ ਹੈ। ਇਹ ਯਾਦ ਰੱਖਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ, ਛੋਟੇ ਅਪਰਾਧਾਂ ਨੂੰ ਛੱਡ ਕੇ, ਕਤਲ, ਅਗਵਾ, ਬਲਾਤਕਾਰ, ਡਕੈਤੀ ਵਰਗੇ ਘਿਨੌਣੇ ਅਪਰਾਧਾਂ ਵਿੱਚ ਸ਼ਾਮਲ ਮਾਮਲਿਆਂ ਵਿੱਚ, ਟਰਾਇਲ ਕੋਰਟ ਦਾ ਫੈਸਲਾ ਲਗਭਗ ਹਮੇਸ਼ਾ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਦੁਆਰਾ ਅਤੇ ਕਈ ਮਾਮਲਿਆਂ ਵਿੱਚ ਸੁਪਰੀਮ ਕੋਰਟ ਦੁਆਰਾ ਵਿਚਾਰਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਲਈ, ਰਾਸ਼ਟਰਪਤੀ ਜਾਂ ਅਦਾਲਤ ਦੇ ਦਫਤਰ ਦੁਆਰਾ ਪੇਸ਼ ਕੀਤੇ ਜਾਣ ਵਾਲੇ ਵਿਚਾਰ ਦੀ ਕਿਸਮ ਨੂੰ ਮੱਦੇਨਜ਼ਰ ਰੱਖਦੇ ਹੋਏ, ਅਪਰਾਧ ਦੀ ਕਿਸਮ, ਦੋਸ਼ੀ ਦਾ ਰਿਕਾਰਡ ਖੁਦ, ਉਸ ਦਾ ਪਿਛੋਕੜ ਅਤੇ ਹੋਰ ਸਬੰਧਤ ਕਾਰਕਾਂ 'ਤੇ ਬਹੁਤ ਚਾਨਣ ਪਾਇਆ ਜਾਵੇਗਾ, ਜੋ ਉਚਿਤ ਸਰਕਾਰ ਨੂੰ ਸਹੀ ਫੈਸਲਾ ਲੈਣ ਵਿੱਚ ਮਦਦ ਕਰੇਗਾ ਕਿ ਕੀ ਸਜ਼ਾ ਦੀ ਮੁਅੱਤਲੀ ਜਾਂ ਮਾਫੀ ਦਿੱਤੀ ਜਾਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ ਜਾਂ ਨਹੀਂ। ਇਹ ਵੀ ਧਿਆਨ ਵਿੱਚ ਰੱਖਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਕਿ ਜਦੋਂ ਲੇਖ 72 ਅਤੇ 161 ਅਧੀਨ ਸੰਵਿਧਾਨਕ ਸ਼ਕਤੀ ਦੇ ਪ੍ਰਯੋਗ ਲਈ, ਕਾਰਜਕਾਰੀ ਮੁਖੀ ਨੂੰ ਮੰਤਰੀ ਪਰਿਸ਼ਦ ਦੀ ਸਲਾਹ ਦਾ ਲਾਭ ਮਿਲੇਗਾ, ਧਾਰਾ 432(1) ਸੀ ਆਰ ਪੀ ਸੀ ਅਧੀਨ ਸ਼ਕਤੀ ਦੇ ਪ੍ਰਯੋਗ ਲਈ, ਉਚਿਤ ਸਰਕਾਰ ਨੂੰ ਮਿਲੇਗਾ।

150. ਇਸ ਲਈ, ਇਹ ਸੁਰੱਖਿਅਤ ਤੌਰ 'ਤੇ ਮੰਨਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ ਕਿ ਧਾਰਾ 432(1) ਅਧੀਨ ਸ਼ਕਤੀ ਦਾ ਪ੍ਰਯੋਗ ਹਮੇਸ਼ਾ ਧਾਰਾ 432(2) ਅਧੀਨ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕੀਤੇ ਗਏ ਵਿਅਕਤੀ ਦੀ ਬੇਨਤੀ 'ਤੇ ਆਧਾਰਿਤ ਹੋਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਧਾਰਾ 432(2) ਅਧੀਨ ਨਿਰਧਾਰਿਤ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਨੂੰ ਠੀਕ ਤਰ੍ਹਾਂ ਤੋਂ ਪਾਲਣ ਕਰਨ ਤੋਂ ਬਾਅਦ। ਇਸ ਲਈ, ਅਸੀਂ ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਦੁਆਰਾ ਸੰਗੀਤ (ਸੰਗੀਤ ਬਨਾਮ ਰਾਜ ਹਰਿਆਣਾ, (2013) 2 ਐਸ ਸੀ ਸੀ 452 : (2013) 2 ਐਸ ਸੀ ਸੀ (Cri) 611) ਵਿੱਚ ਪੈਰਾ 461 ਵਿੱਚ ਕੀਤੇ ਗਏ ਕਾਨੂੰਨ ਦੇ ਐਲਾਨ ਨੂੰ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਮਨਜ਼ੂਰ ਕਰਦੇ ਹਾਂ ਕਿ ਉਚਿਤ ਸਰਕਾਰ ਅਧੀਨ ਸ਼ਕਤੀ ਧਾਰਾ 432(1) ਦੀ ਫੌਜਦਾਰੀ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਸੰਹਿਤਾ ਦੇ ਅਧੀਨ ਆਪਣੇ ਆਪ ਵਿੱਚ ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਕਦੀ ਕਿਉਂਕਿ ਇਹ ਧਾਰਾ ਸਿਰਫ ਇੱਕ ਸਮਰੱਥਨ ਪ੍ਰਾਵਧਾਨ ਹੈ। ਅਸੀਂ ਇਹ ਵੀ ਮੰਨਦੇ ਹਾਂ ਕਿ ਧਾਰਾ 432(2) ਅਧੀਨ ਪਾਲਣ ਕਰਨ ਦੀ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਲਾਜ਼ਮੀ ਹੈ। ਪ੍ਰਸਾਈਡਿੰਗ ਅਫ਼ਸਰ ਦੁਆਰਾ ਰਾਏ ਕਿਵੇਂ ਦਿੱਤੀ ਜਾਵੇਗੀ, ਜਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੀ ਰਾਏ ਹੋਣੀ ਹੈ ਪ੍ਰੀਜ਼ਾਈਡਿੰਗ ਅਫਸਰ ਦੁਆਰਾ ਪੇਸ਼ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹਮੇਸ਼ਾ ਨਿਯੰਤ੍ਰਿਤ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਸਬੰਧਤ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਅਤੇ ਸੁਪਰੀਮ ਦੁਆਰਾ ਨਿਪਟਾਇਆ ਗਿਆ ਹੈ ਦੀ ਪਾਲਣਾ ਕਰਨ ਲਈ ਲੋੜੀਂਦੀ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਨਿਰਧਾਰਤ ਕਰਕੇ ਅਦਾਲਤ ਜਿਵੇਂ ਅਤੇ ਜਦੋਂ ਅਜਿਹੀ ਕੋਈ ਅਰਜ਼ੀ ਅੱਗੇ ਭੇਜੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਉਚਿਤ ਸਰਕਾਰ. ਇਸ ਲਈ ਅਸੀਂ ਕਿਹਾ ਜਵਾਬ ਦਿੰਦੇ ਹਾਂ ਇਸ ਪ੍ਰਭਾਵ ਲਈ ਸਵਾਲ ਕਿ ਮੁਆਫੀ ਦੀ ਸੂਓ ਮੋਟੂ ਸ਼ਕਤੀ ਸੈਕਸ਼ਨ 432(1) ਦੇ ਅਧੀਨ ਨਹੀਂ ਵਰਤਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ, ਕਿ ਇਹ

ਸਿਰਫ਼ ਕਰ ਸਕਦਾ ਹੈ ਦੋਸ਼ੀ ਠਹਿਰਾਏ ਗਏ ਵਿਅਕਤੀਆਂ ਦੀ ਅਰਜ਼ੀ ਦੇ ਆਧਾਰ 'ਤੇ ਕਾਰਵਾਈ ਸ਼ੁਰੂ ਕੀਤੀ ਜਾਵੇਗੀ ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਧਾਰਾ 432(2) ਅਤੇ ਉਸ ਅੰਤਮ ਆਦੇਸ਼ ਅਧੀਨ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ ਮੁਅੱਤਲੀ ਜਾਂ ਮੁਆਫੀ ਦੀ ਰਾਏ ਦੁਆਰਾ ਨਿਰਦੇਸ਼ਿਤ ਕੀਤਾ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਅਦਾਲਤ ਦੇ ਪ੍ਰੀਜ਼ਾਈਡਿੰਗ ਅਫਸਰ ਦੁਆਰਾ ਪੇਸ਼ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇਗਾ ਚਿੰਤਤ।"

(ਜੋਰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ)

18. ਇਹ ਲੱਗਦਾ ਹੈ ਕਿ ਉੱਚ ਅਦਾਲਤਾਂ ਵਿੱਚ ਇਸ ਗੱਲ ਉੱਤੇ ਮਤਭੇਦ ਹੈ ਕਿ ਪ੍ਰਧਾਨ ਨਿਆਂਕਾ ਦੀ ਰਾਏ ਸਰਕਾਰ ਉੱਤੇ ਬੰਧਨਕਾਰੀ ਹੈ ਜਾਂ ਨਹੀਂ। ਬੰਬਈ ਦੀ ਉੱਚ ਅਦਾਲਤ8 ਨੇ ਫੈਸਲਾ ਦਿੱਤਾ ਹੈ ਕਿ ਪ੍ਰਧਾਨ ਨਿਆਂਕਾ ਦੀ ਰਾਏ ਬੰਧਨਕਾਰੀ ਹੈ। ਉੱਚ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਸ੍ਰੀਹਰਨ (ਸੁਪਰਾ) ਉੱਤੇ ਭਰੋਸਾ ਕੀਤਾ ਹੈ ਤਾਂ ਜੋ ਨਿਮਨਲਿਖਤ ਨਤੀਜੇ ਉੱਤੇ ਪਹੁੰਚ ਸਕੇ:

29. ਸੁਪਰੀਮ ਕੋਰਟ ਦੀ ਸੰਵਿਧਾਨ ਬੈਂਚ ਨੇ ਭਾਰਤ ਸੰਘ ਬਨਾਮ ਵੀ. ਸ੍ਰੀਹਰਨ @ ਮੁਰੁਗਨ ਅਤੇ ਹੋਰਾਂ (ਸੁਪਰਾ) ਮਾਮਲੇ ਵਿੱਚ ਰੈਫਰਲ ਸਵਾਲਾਂ ਦਾ ਜਵਾਬ ਦਿੱਤਾ ਹੈ ਜੋ ਕਿ ਸੀ.ਆਰ.ਪੀ.ਸੀ. ਦੀ ਧਾਰਾ 432(2) ਦੀਆਂ ਪ੍ਰਾਵਧਾਨਾਂ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਹਨ ਅਤੇ ਫੈਸਲਾ ਕੀਤਾ ਹੈ ਕਿ ਮੁਅੱਤਲੀ ਜਾਂ ਮਾਫੀ ਦਾ ਅੰਤਿਮ ਆਦੇਸ਼ ਪ੍ਰਧਾਨ ਅਧਿਕਾਰੀ ਦੁਆਰਾ ਦਿੱਤੀ ਜਾਣ ਵਾਲੀ ਰਾਏ ਦੁਆਰਾ ਨਿਰਦੇਸ਼ਿਤ ਹੋਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਅਦਾਲਤ ਦੇ ਸੰਬੰਧਿਤ ਪ੍ਰਧਾਨ ਨਿਆਂਕਾ ਅਤੇ ਸੈਕਸ਼ਨ 432 (1) ਅਧੀਨ ਸੀ.ਆਰ.ਪੀ.ਸੀ. ਦੀਆਂ ਸ਼ਕਤੀਆਂ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਸੈਕਸ਼ਨ 432 (2) ਅਧੀਨ ਸੀ.ਆਰ.ਪੀ.ਸੀ. ਦੇ ਤਹਿਤ ਗਿਣਤੀ ਕੀਤੀ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਅਨੁਸਾਰ ਹੋਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ। ਇਸੇ ਲਈ, ਸਾਡੇ ਵਿਚਾਰ ਵਿੱਚ, ਅਦਾਲਤ ਦੇ ਪ੍ਰਧਾਨ ਨਿਆਂਕਾ ਦੀ ਰਾਇ ਮੰਗਣਾ ਜਾਂ ਜਿਸ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਦੋਸ਼ ਸਿੱਧ ਕੀਤਾ ਜਾਂ ਪੁਸ਼ਟੀ ਕੀਤੀ ਉਸ ਤੋਂ ਪੁੱਛਣਾ ਕਿ ਕੀ ਸੈਕਸ਼ਨ 432(1) ਅਧੀਨ ਸੀ.ਆਰ.ਪੀ.ਸੀ. ਦੀ ਦਾਇਰ ਕੀਤੀ ਅਰਜ਼ੀ ਨੂੰ ਮਨਜ਼ੂਰ ਜਾਂ ਰੱਦ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇ, ਇਹ ਇੱਕ ਖਾਲੀ ਰਸਮੀਅਤ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਇਹ ਸੱਚ ਹੈ ਕਿ ਜੇ ਅਸੀਂ ਸੈਕਸ਼ਨ 432 (2) ਦੇ ਸੀ.ਆਰ.ਪੀ.ਸੀ. ਨੂੰ ਪੜ੍ਹੀਏ ਤਾਂ ਸ਼ਬਦ “ਮਈ” ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਕੀਤੀ ਗਈ ਹੈ। ਜੇ ਅਸੀਂ ਅਦਾਲਤ ਦੇ ਪ੍ਰਧਾਨ ਨਿਆਂਕਾ ਦੀ ਰਾਇ ਮੰਗਣ ਦੀ ਕਾਰਵਾਈ ਨੂੰ ਕੇਵਲ ਸੰਬੰਧਿਤ ਹਾਲਾਤ ਵਜੋਂ ਵਿਚਾਰੀਏ, ਤਾਂ ਇਸ ਪ੍ਰਾਵਧਾਨ ਦਾ ਉਦੇਸ਼ ਹਾਰ ਜਾਵੇਗਾ। ਇਹ ਅਚਰਜ ਹੈ ਕਿ ਕਾਨੂੰਨ ਦੀਆਂ ਧਾਰਾਵਾਂ ਦੀ ਵਿਆਖਿਆ ਕਰਦੇ ਸਮੇਂ, ਅਦਾਲਤ ਨੂੰ ਉਸ ਵਿਆਖਿਆ ਨੂੰ ਅਪਣਾਉਣ ਤੋਂ ਧੀਮਾ ਹੋਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਜੋ ਕਾਨੂੰਨ ਦੇ ਕਿਸੇ ਵੀ ਭਾਗ ਨੂੰ ਬੇਅਰਥ ਜਾਂ ਅਸਰਹੀਣ ਬਣਾਉਂਦਾ ਹੈ। ਜੇ ਅਸੀਂ ਸੈਕਸ਼ਨ 432 ਦੀ ਉਪ-ਧਾਰਾ (2) ਨੂੰ ਸੀ.ਆਰ.ਪੀ.ਸੀ. ਦੇ ਰੂਪ ਵਿੱਚ ਪੜ੍ਹੀਏ, ਤਾਂ ਇਹ ਪ੍ਰਤੀਤ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਅਦਾਲਤ ਦੇ ਪ੍ਰਧਾਨ ਨਿਆਂਕਾ ਦੀ ਰਾਇ ਮੰਗਣ ਦੀ ਲੋੜ ਹੈ ਕਿ ਕੀ ਸੈਕਸ਼ਨ 432(1) ਅਧੀਨ ਸੀ.ਆਰ.ਪੀ.ਸੀ. ਦੀ ਦਾਇਰ ਕੀਤੀ ਅਰਜ਼ੀ ਨੂੰ ਮਨਜ਼ੂਰ ਜਾਂ ਰੱਦ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇ। ਸੈਕਸ਼ਨ 432 ਦੀ ਉਪ-ਧਾਰਾ (2) ਦੀ ਭਾਸ਼ਾ ਵਿੱਚ ਇਹ ਵੀ ਲਾਜ਼ਮੀ ਹੈ ਕਿ ਅਜਿਹੇ ਪ੍ਰਧਾਨ ਨਿਆਂਕਾ ਨੂੰ ਆਪਣੀ ਰਾਇ ਨਾਲ ਆਪਣੇ ਕਾਰਨਾਂ ਨੂੰ ਵੀ ਦਰਜ ਕਰਨਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ।

30. ...ਇਸ ਕਾਰਨ, ਸਾਡੀ ਵਿਚਾਰਿਤ ਰਾਇ ਵਿੱਚ, ਅਦਾਲਤ ਦਾ ਪ੍ਰਧਾਨ ਨਿਆਂਕਾ ਇਸ ਉਦੇਸ਼ ਨੂੰ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਨ ਅਤੇ ਇਸ ਕਾਰਜ ਨੂੰ ਸੰਤੋਸ਼ਜਨਕ ਢੰਗ ਨਾਲ ਅੰਜਾਮ ਦੇਣ ਲਈ ਸਭ ਤੋਂ ਵਧੀਆ ਯੋਗ ਅਤੇ ਸੰਭਵਤ: ਆਪਣੇ ਵਿਚਾਰ ਵਿੱਚ ਅਧਿਕ ਸਹੀ ਹੈ। ਉਹ ਇਸ ਖੇਤਰ ਦਾ ਮਾਹਰ ਹੈ ਅਤੇ ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਉਸ ਦੀ ਰਾਇ ਨੂੰ ਵਧੇਰੇ ਭਾਰ ਦਿੱਤਾ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਇਹ ਇੱਕ ਭੁਲੇਖਾ ਹੋਵੇਗਾ ਕਿ ਕਠੋਰ ਅਪਰਾਧੀ ਨੂੰ, ਜਿਸ ਨੇ ਅਤਿ ਨਿਰਦਯਤਾ ਆਦਿ ਨਾਲ ਅਪਰਾਧ ਕੀਤਾ ਹੈ, ਰਿਹਾਈ ਦੇਣਾ, ਅਦਾਲਤ ਦੇ ਪ੍ਰਧਾਨ ਨਿਆਂਕਾ ਦੀ ਰਾਇ ਨੂੰ ਇੱਕ ਸੰਬੰਧਿਤ ਹਾਲਾਤ ਵਜੋਂ ਵਿਚਾਰਨਾ ਬਿਨਾਂ ਕਿਸੇ ਬੰਧਨਕਾਰੀ ਪ੍ਰਭਾਵ ਦੇ। ਅਸੀਂ ਜੋੜਦੇ ਹਾਂ ਕਿ ਜੇ ਰੈਫਰਲ ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਨੰਬਰ (iii) ਦਾ ਜਵਾਬ “ਸੰਬੰਧਿਤ ਹਾਲਾਤ” ਵਜੋਂ ਦਰਜ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਤਾਂ ਇਹ ਅਧਿਕਾਰੀਆਂ ਲਈ ਦਰਵਾਜ਼ੇ ਖੋਲ੍ਹ ਦੇਵੇਗਾ ਕਿ ਉਹ

ਇਸ ਨੂੰ “ਅਸੰਬੰਧਿਤ ਹਾਲਾਤ” ਵਜੋਂ ਵਿਚਾਰਨ ਅਤੇ ਬੇਈਮਾਨ ਕੈਦੀਆਂ ਨੂੰ ਰਿਹਾਈ ਦੀ ਲਾਭ ਦੇਣ।

19. ਦੂਜੇ ਪਾਸੇ, ਪਟਨਾ ਦੀ ਉੱਚ ਅਦਾਲਤ1 ਨੇ ਫੈਸਲਾ ਕੀਤਾ ਹੈ ਕਿ ਪ੍ਰਧਾਨ ਨਿਆਂਕਾ ਦੀ ਰਾਇ ਬੰਧਨਕਾਰੀ ਨਹੀਂ ਹੈ ਪਰ ਕੇਵਲ ਇੱਕ ਮਾਰਗਦਰਸ਼ਕ ਕਾਰਕ ਹੈ। ਉੱਚ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਦੇਖਿਆ ਕਿ ਰਾਜ ਸਜ਼ਾ ਰਿਹਾਈ ਬੋਰਡ ਉੱਚ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਫੈਸਲਾ ਕੀਤਾ:

"7. ਹੁਣ ਅਸੀਂ ਬੋਰਡ ਦੇ ਕਾਰਜ ਵੱਲ ਆ ਸਕਦੇ ਹਾਂ। ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਉੱਪਰ ਨੋਟ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ, ਇਹ ਪ੍ਰਤੀਤ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਬੋਰਡ ਨੇ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਨਿਆਂਕਾਰੀ ਅਧਿਕਾਰੀ ਦੀ ਰਾਏ ਨਾਲ ਬੱਧ ਮਹਿਸੂਸ ਕੀਤਾ, ਭਾਵੇਂ ਇਹ ਕਿੰਨਾ ਹੀ ਅਸੰਬੰਧਿਤ ਕਿਉਂ ਨਾ ਹੋਵੇ। ਕੀ ਬੋਰਡ ਦਾ ਇਹ ਰੁਖ ਸਹੀ ਹੈ? ਸਾਡੇ ਵਿਚਾਰ ਵਿੱਚ, ਇਹ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਬੋਰਡ ਵਿੱਚ ਬਹੁਤ ਉੱਚ ਪੱਧਰ ਦੇ ਅਧਿਕਾਰੀ ਹੁੰਦੇ ਹਨ। ਇਸ ਵਿੱਚ ਕਾਨੂੰਨ ਸਕੱਤਰ, ਗ੍ਰਹਿ ਸਕੱਤਰ, ਜੇਲ੍ਹ ਮਹਾਨਿਰੀਕਸ਼ਕ, ਜ਼ਿਲ੍ਹਾ ਅਤੇ ਸੈਸ਼ਨ ਜੱਜ, ਪਦਮਾ ਵਿੱਚ ਹੋਰ ਅਧਿਕਾਰੀਆਂ ਵਿੱਚ ਸ਼ਾਮਲ ਹੁੰਦੇ ਹਨ। ਇਹ ਇੱਕ ਸ੍ਵਤੰਤਰ ਕਾਨੂੰਨੀ ਸੰਸਥਾ ਹੈ ਜਿਸ ਨੂੰ ਕਾਨੂੰਨ ਅਨੁਸਾਰ ਆਪਣੀ ਸ੍ਵਤੰਤਰ ਬੁੱਧੀ ਦਾ ਵਰਤੋਂ ਕਰਨਾ ਪੈਂਦਾ ਹੈ। ਇਹ ਕਿਸੇ ਹੋਰ ਵਿਅਕਤੀ ਦੀ ਰਾਏ ਨਾਲ ਬੱਧ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਜੇਲ੍ਹ ਸੁਪਰਡੈਂਟ, ਪੁਲਿਸ ਸੁਪਰਡੈਂਟ, ਪ੍ਰੋਬੇਸ਼ਨਰੀ ਅਧਿਕਾਰੀ, ਟ੍ਰਾਇਲ ਜੱਜ ਦੀਆਂ ਰਾਇਆਂ ਬੋਰਡ ਨੂੰ ਆਪਣੀ ਸ੍ਵਤੰਤਰ ਰਾਏ ਬਣਾਉਣ ਲਈ ਮਾਰਗਦਰਸ਼ਕ ਕਾਰਕ ਹਨ। ਇਹ ਕਿਸੇ ਇੱਕ ਜਾਂ ਸਾਰੀਆਂ ਰਾਇਆਂ ਵਿੱਚ ਕਹੀ ਗਈ ਗੱਲ ਨਾਲ ਬੱਧ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਅਸੀਂ ਇਸ ਨੂੰ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦਰਸਾਉਣ ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਨਹੀਂ ਕਰਾਂਗੇ ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਬੋਰਡ ਨੂੰ ਉੱਚ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰ ਅਧਿਕਾਰੀਆਂ ਦੁਆਰਾ ਬਣਾਇਆ ਗਿਆ ਹੈ, ਉਹ ਕਾਨੂੰਨੀ ਨੀਤੀ ਦੇ ਅਨੁਸਾਰ ਸੈਕਸ਼ਨ 432 ਦੇ ਕ੍ਰ ਪੀ ਸੀ ਵਿੱਚ ਨਿਰਧਾਰਿਤ ਵਿਧਾਨਿਕ ਨੀਤੀ ਨੂੰ ਧਿਆਨ ਵਿੱਚ ਰੱਖਦੇ ਹੋਏ ਸ਼ਕਤੀ ਦਾ ਵਰਤੋਂ ਕਰਨਗੇ, ਖਾਸ ਕਰਕੇ ਇੱਕ ਘਿਨੌਣੇ ਅਪਰਾਧ ਦੇ ਦੋਸ਼ੀ ਅਤੇ ਜਿਸ ਨੇ ਆਪਣੀ ਸਜ਼ਾ ਦਾ ਕਾਫੀ ਹਿੱਸਾ ਭੁਗਤ ਲਿਆ ਹੈ। ਕੇਵਲ ਅਜਿਹੇ ਵਿਅਕਤੀ ਨੂੰ ਹੀ ਰਿਹਾਈ ਲਈ ਵਿਚਾਰਿਆ ਜਾਣਾ ਹੈ। ਸੈਕਸ਼ਨ ਦਾ ਉਦੇਸ਼ ਅਜਿਹੇ ਵਿਅਕਤੀਆਂ ਨੂੰ ਨਿੰਦਾ ਕਰਨਾ ਨਹੀਂ ਹੈ ਪਰ ਇਹ ਸੁਨਿਸ਼ਚਿਤ ਕਰਨਾ ਹੈ ਕਿ ਆਪਣੀ ਸਜ਼ਾ ਦਾ ਇੱਕ ਵੱਡਾ ਹਿੱਸਾ ਬਿਤਾਉਣ ਤੋਂ ਬਾਅਦ, ਉਹਨਾਂ ਨੂੰ ਸਮਾਜ ਵਿੱਚ ਵਾਪਸ ਆਉਣ ਦੀ ਆਗਿਆ ਦਿੱਤੀ ਜਾਵੇ। ਕੇਵਲ ਜਦੋਂ ਉਹਨਾਂ ਦੇ ਭਵਿੱਖ ਦੇ ਵਿਵਹਾਰ ਬਾਰੇ ਗੰਭੀਰ ਅਤੇ ਅਟੱਲ ਚਿੰਤਾ ਹੋਵੇ, ਜੋ ਕਿ ਰਿਕਾਰਡ ਤੋਂ ਸੱਚਮੁੱਚ ਜਨਮਿਆ ਹੋਵੇ, ਤਾਂ ਬੋਰਡ ਨੂੰ ਦੋਸ਼ੀ ਨੂੰ ਰਿਹਾ ਕਰਨ ਤੋਂ ਇਨਕਾਰ ਕਰਨ ਵਿੱਚ ਜਾਇਜ਼ ਠਹਿਰਾਇਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ, ਨਹੀਂ ਤਾਂ ਇਹ ਅਧਿਕਾਰੀਆਂ ਦੀ ਰਾਏ ਨਾਲ ਬੱਧ ਨਹੀਂ ਹੈ ਭਾਵੇਂ ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਉੱਪਰ ਨੋਟ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ, ਉਹ ਵਿਚਾਰਣ ਲਈ ਮਾਰਗਦਰਸ਼ਕ ਕਾਰਕ ਹਨ।"

20. ਸ਼੍ਰੀਹਰਨ (ਸੁਪਰਾ) ਵਿੱਚ, ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਦੇਖਿਆ ਕਿ ਪ੍ਰਧਾਨ ਜੱਜ ਦੀ ਰਾਏ ਅਪਰਾਧ ਦੀ ਕਿਸਮ, ਦੋਸ਼ੀ ਦਾ ਰਿਕਾਰਡ, ਉਹਨਾਂ ਦਾ ਪਿਛੋਕੜ ਅਤੇ ਹੋਰ ਸੰਬੰਧਿਤ ਕਾਰਕਾਂ ਉੱਤੇ ਰੌਸ਼ਨੀ ਪਾਉਂਦੀ ਹੈ। ਖਾਸ ਤੌਰ 'ਤੇ, ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਦੇਖਿਆ ਕਿ ਪ੍ਰਧਾਨ ਜੱਜ ਦੀ ਰਾਏ ਸਰਕਾਰ ਨੂੰ ਇਹ 'ਸਹੀ' ਫੈਸਲਾ ਲੈਣ ਵਿੱਚ ਸਮਰੱਥ ਬਣਾਉਂਦੀ ਹੈ ਕਿ ਸਜ਼ਾ ਨੂੰ ਮੁਆਫ਼ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇ ਜਾਂ ਨਹੀਂ। ਇਸ ਲਈ, ਇਹ ਨਹੀਂ ਕਿਹਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਕਿ ਪ੍ਰਧਾਨ ਜੱਜ ਦੀ ਰਾਏ ਕੇਵਲ ਇੱਕ ਸੰਬੰਧਿਤ ਕਾਰਕ ਹੈ, ਜਿਸ ਦਾ... ਮੁਆਫ਼ੀ ਲਈ ਅਰਜ਼ੀ 'ਤੇ ਕੋਈ ਨਿਰਧਾਰਕ ਅਸਰ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਜੇਕਰ ਪ੍ਰਧਾਨ ਜੱਜ ਦੀ ਰਾਏ ਸਿਰਫ ਇੱਕ ਹੋਰ ਕਾਰਕ ਬਣ ਜਾਵੇ ਜਿਸ ਨੂੰ ਸਰਕਾਰ ਮੁਆਫ਼ੀ ਲਈ ਅਰਜ਼ੀ ਦਾ ਫੈਸਲਾ ਕਰਦੇ ਸਮੇਂ ਵਿਚਾਰ ਵਿੱਚ ਲਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ, ਤਾਂ ਕ੍ਰਪੀਸੀ ਦੀ ਧਾਰਾ 432 (2) ਅਧੀਨ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆਤਮਕ ਸੁਰੱਖਿਆ ਦਾ ਉਦੇਸ਼ ਹਾਰ ਜਾਵੇਗਾ ਜੇਕਰ ਪ੍ਰਧਾਨ ਜੱਜ ਦੀ ਰਾਏ ਸਿਰਫ ਇੱਕ ਹੋਰ ਕਾਰਕ ਬਣ ਜਾਵੇ ਜਿਸ ਨੂੰ ਸਰਕਾਰ ਵਿਚਾਰ ਵਿੱਚ ਲਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਫਿਰ ਇਹ ਸੰਭਵ ਹੈ ਕਿ ਕ੍ਰਪੀਸੀ ਦੀ ਧਾਰਾ 432 (2) ਅਧੀਨ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਸਿਰਫ ਇੱਕ ਰਸਮੀਤਾ ਬਣ ਜਾਵੇ।

21. ਪਰ, ਇਹ ਕਹਿਣਾ ਨਹੀਂ ਹੈ ਕਿ ਉਚਿਤ ਸਰਕਾਰ ਨੂੰ ਪ੍ਰਧਾਨ ਨਿਆਂਕਾ ਦੀ ਰਾਏ ਨੂੰ ਮਕੈਨਿਕਲ ਤੌਰ 'ਤੇ ਫੋਲੋ ਕਰਨਾ

ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਜੇ ਪ੍ਰਧਾਨ ਨਿਆਂਕਾ ਦੀ ਰਾਏ ਧਾਰਾ 432 (2) ਦੀਆਂ ਲੋੜਾਂ ਨਾਲ ਮੇਲ ਨਹੀਂ ਖਾਂਦੀ ਜਾਂ ਜੇ ਨਿਆਂਕਾ ਨੇ ਰਿਹਾਈ ਦੇਣ ਲਈ ਤੈਅ ਕੀਤੇ ਗਏ ਸੰਬੰਧਿਤ ਕਾਰਕਾਂ ਨੂੰ ਵਿਚਾਰਿਆ ਨਹੀਂ ਹੈ ਜੋ ਕਿ ਲਕਸਮਣ ਨਸਕਰ ਬਨਾਮ ਭਾਰਤ ਸੰਘ (ਸੁਪਰਾ) ਵਿੱਚ ਰੱਖੇ ਗਏ ਹਨ, ਤਾਂ ਸਰਕਾਰ ਪ੍ਰਧਾਨ ਨਿਆਂਕਾ ਨੂੰ ਮਾਮਲੇ ਨੂੰ ਮੁੜ ਵਿਚਾਰਨ ਲਈ ਕਹਿ ਸਕਦੀ ਹੈ।

22. ਮੌਜੂਦਾ ਮਾਮਲੇ ਵਿੱਚ, ਇਹ ਦਰਸਾਉਣ ਲਈ ਕੁਝ ਵੀ ਨਹੀਂ ਹੈ ਕਿ ਪ੍ਰਧਾਨ ਨਿਆਂਕਾ ਨੇ ਉਹ ਕਾਰਕ ਵਿਚਾਰੇ ਹਨ ਜੋ ਕਿ ਲਕਸਮਣ ਨਸਕਰ ਬਨਾਮ ਭਾਰਤ ਸੰਘ (ਸੁਪਰਾ) ਵਿੱਚ ਰੱਖੇ ਗਏ ਹਨ। ਇਹ ਕਾਰਕ ਹਨ (i) ਕੀ ਅਪਰਾਧ ਸਮਾਜ 'ਤੇ ਵੱਡੇ ਪੈਮਾਨੇ 'ਤੇ ਅਸਰ ਪਾਉਂਦਾ ਹੈ; (ii) ਅਪਰਾਧ ਦੁਬਾਰਾ ਹੋਣ ਦੀ ਸੰਭਾਵਨਾ; (iii) ਦੋਸ਼ੀ ਦਾ ਭਵਿੱਖ ਵਿੱਚ ਅਪਰਾਧ ਕਰਨ ਦੀ ਸੰਭਾਵਨਾ; (iv) ਕੈਦੀ ਨੂੰ ਜੇਲ੍ਹ ਵਿੱਚ ਰੱਖਣ ਨਾਲ ਕੋਈ ਫਲਦਾਇਕ ਉਦੇਸ਼ ਪੂਰਾ ਹੋ ਰਿਹਾ ਹੈ ਜਾਂ ਨਹੀਂ; ਅਤੇ (v) ਦੋਸ਼ੀ ਦੇ ਪਰਿਵਾਰ ਦੀ ਸਮਾਜਿਕ-ਆਰਥਿਕ ਹਾਲਤ। ਲਕਸਮਣ ਨਸਕਰ ਬਨਾਮ ਪੱਛਮੀ ਬੰਗਾਲ ਰਾਜ (ਸੁਪਰਾ) ਅਤੇ ਹਰਿਆਣਾ ਰਾਜ ਬਨਾਮ ਜਗਦੀਸ਼* ਵਿੱਚ, ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਦੁਬਾਰਾ ਕਿਹਾ ਹੈ ਕਿ ਇਹ ਕਾਰਕ ਦੋਸ਼ੀ ਦੀ ਸਮੇਂ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਰਿਹਾਈ ਦੇ ਬਿਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਫੈਸਲੇ ਵਿੱਚ ਵਿਚਾਰੇ ਜਾਣਗੇ।

23. ਆਪਣੀ ਰਾਏ ਵਿੱਚ ਮਿਤੀ 21 ਜੁਲਾਈ 2021 ਨੂੰ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਜੱਜ, ਦੁਰਗ ਉਸ ਜੁਰਮ ਦਾ ਹਵਾਲਾ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਜਿਸ ਲਈ ਪਟੀਸ਼ਨਰ ਨੂੰ ਦੋਸ਼ੀ ਠਹਿਰਾਇਆ ਗਿਆ ਸੀ ਅਤੇ ਸਧਾਰਨ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਕੇਸ ਦੇ ਤੱਥਾਂ ਅਤੇ ਹਾਲਾਤਾਂ ਦੇ ਮੱਦੇਨਜ਼ਰ ਇਹ ਹੋਵੇਗਾ ਮੁਆਫੀ ਦੇਣ ਲਈ ਉਚਿਤ ਨਹੀਂ ਹੋਵੇਗਾ। ਰਾਏ ਦੇ ਦੰਦਾਂ ਵਿੱਚ ਹੈ ਸੀ.ਆਰ.ਪੀ.ਸੀ. ਦੀ ਧਾਰਾ 432 (2) ਦੇ ਉਪਬੰਧ ਜੋ ਇਹ ਮੰਗ ਕਰਦੇ ਹਨ ਕਿ ਪ੍ਰਧਾਨਗੀ ਜੱਜ ਦੀ ਰਾਏ ਕਾਰਨਾਂ ਦੇ ਨਾਲ ਹੋਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ। ਹੈਲਸਬਰੀ ਦੇ ਕਾਨੂੰਨ ਭਾਰਤ (ਪ੍ਰਸ਼ਾਸਕੀ ਕਾਨੂੰਨ) ਨੋਟ ਕਰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਕਾਰਨ ਦੇਣ ਦੀ ਲੋੜ ਹੈ ਸੰਤੁਸ਼ਟ ਜੇਕਰ ਸਬੰਧਤ ਅਥਾਰਟੀ ਨੇ ਸੰਬੰਧਿਤ ਕਾਰਨ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕੀਤੇ ਹਨ। ਮਕੈਨੀਕਲ ਕਾਰਨਾਂ ਨੂੰ ਉਚਿਤ ਨਹੀਂ ਮੰਨਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਹੇਠ ਐਬਸਟਰੈਕਟ ਸਾਡੇ ਵਿਚਾਰ ਲਈ ਲਾਭਦਾਇਕ ਹੈ:

"[005.066] ਕਾਰਣਾਂ ਦੀ ਪਰਯਾਪਤਤਾ ਕਿਸੇ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਮਾਮਲੇ ਵਿੱਚ ਕਾਰਣਾਂ ਦੀ ਪਰਯਾਪਤਤਾ ਹਰ ਇੱਕ ਮਾਮਲੇ ਦੇ ਤੱਥਾਂ 'ਤੇ ਨਿਰਭਰ ਕਰਦੀ ਹੈ। ਇਹ ਜ਼ਰੂਰੀ ਨਹੀਂ ਹੈ ਕਿ ਅਥਾਰਿਟੀ ਨੂੰ ਕਾਨੂੰਨ ਦੀ ਅਦਾਲਤ ਵਾਂਗ ਇੱਕ ਫੈਸਲਾ ਲਿਖਣਾ ਪਏ। ਹਾਲਾਂਕਿ, ਕਮ ਤੋਂ ਕਮ, ਤਰਕ ਦੀ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਦਾ ਖਾਕਾ ਦਿੱਤਾ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਜੇਕਰ ਅਥਾਰਿਟੀ ਨੇ ਆਦੇਸ਼ ਲਈ ਸੰਬੰਧਿਤ ਕਾਰਣ ਦਿੱਤੇ ਹਨ, ਭਾਵੇਂ ਅਥਾਰਿਟੀ ਨੇ ਸਾਰੇ ਕਾਰਣ ਜਾਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਕੁਝ ਨੂੰ ਨਹੀਂ ਸੈੱਟ ਆਉਟ ਕੀਤਾ ਹੋਵੇ ਜਾਂ ਕੁਝ ਕਾਰਣ ਜੋ ਅਦਾਲਤ ਅੱਗੇ ਤਰਕ ਦਿੱਤੇ ਗਏ ਸਨ ਨੂੰ ਸਪੱਸ਼ਟ ਤੌਰ 'ਤੇ ਵਿਚਾਰਿਆ ਨਹੀਂ ਗਿਆ ਹੋਵੇ, ਤਾਂ ਵੀ ਇਹ ਕਾਰਣਾਂ ਦੇਣ ਦੀ ਲੋੜ ਨੂੰ ਪੂਰਾ ਕਰ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਆਦੇਸ਼ ਵਿੱਚ ਕਾਨੂੰਨੀ ਭਾਸ਼ਾ ਦੀ ਸਿਰਫ ਦੁਹਰਾਈ ਨਾਲ ਆਦੇਸ਼ ਨੂੰ ਤਰਕਸ਼ੀਲ ਨਹੀਂ ਬਣਾਇਆ ਜਾ ਸਕਦਾ।

ਮਕੈਨੀਕਲ ਅਤੇ ਸਟੀਰੀਓਟਾਈਪ ਕਾਰਨਾਂ ਨੂੰ ਪਰਯਾਪਤ ਨਹੀਂ ਮੰਨਿਆ ਜਾਂਦਾ। ਇੱਕ ਬੋਲਣ ਵਾਲਾ ਆਦੇਸ਼ ਉਹ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਜੋ ਉਸ ਅਦਾਲਤੀ ਸੰਸਥਾ ਦੇ ਮਨ ਦੀ ਗੱਲ ਕਰਦਾ ਹੈ ਜਿਸ ਨੇ ਆਦੇਸ਼ ਪਾਸ ਕੀਤਾ ਹੈ। 'ਸਾਲ 1982 ਦੀ ਪੂਰੀ ਪ੍ਰੀਖਿਆ ਰੱਦ ਕੀਤੀ ਗਈ ਹੈ' ਵਰਗਾ ਕਾਰਨ ਪਰਯਾਪਤ ਨਹੀਂ ਮੰਨਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਕਿਉਂਕਿ ਬਿਆਨ ਇਹ ਨਹੀਂ ਦੱਸਦਾ ਕਿ ਪ੍ਰੀਖਿਆ ਨੂੰ ਕਿਉਂ ਰੱਦ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ; ਇਹ ਸਿਰਫ ਸਜ਼ਾ ਨੂੰ ਬਿਆਨ ਕਰਦਾ ਹੈ ਬਿਨਾਂ ਕਾਰਨਾਂ ਦੇ ਦੱਸੇ।

24. ਇਸ ਲਈ, ਅਪਰਯਾਪਤ ਤਰਕ ਨਾਲ ਸਹਿਮਤੀ ਦੀ ਲੋੜ ਨੂੰ ਪੂਰਾ ਨਹੀਂ ਕਰਦਾ। ਹੋਰ, ਇਹ ਉਸ ਉਦੇਸ਼ ਨੂੰ ਪੂਰਾ ਨਹੀਂ ਕਰੇਗਾ ਜਿਸ ਲਈ ਸੈਕਸ਼ਨ 432 (2) ਅਧੀਨ ਕਸਰਤ ਕੀਤੀ ਜਾਣੀ ਹੈ, ਜੋ ਕਿ ਸਾਰੇ ਸੰਬੰਧਿਤ ਕਾਰਕਾਂ ਨੂੰ ਧਿਆਨ ਵਿੱਚ ਰੱਖਦੇ ਹੋਏ

ਇੱਕ ਸੂਚਿਤ ਫੈਸਲਾ ਕਰਨ ਲਈ ਕਾਰਜਪਾਲਿਕਾ ਨੂੰ ਸਮਰੱਥ ਬਣਾਉਣਾ ਹੈ।

25. ਉਪਰੋਕਤ ਚਰਚਾ ਦੇ ਮੱਦੇਨਜ਼ਰ, ਅਸੀਂ ਫੈਸਲਾ ਕਰਦੇ ਹਾਂ ਕਿ ਅਰਜ਼ੀਦਾਰ ਦੀ ਰਿਹਾਈ ਦੀ ਅਰਜ਼ੀ ਨੂੰ ਮੁੜ ਵਿਚਾਰਿਆ ਜਾਵੇ। ਅਸੀਂ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਜੱਜ, ਦੁਰਗ ਨੂੰ ਨਿਰਦੇਸ਼ ਦਿੰਦੇ ਹਾਂ ਕਿ ਉਹ ਅਰਜ਼ੀ 'ਤੇ ਤਾਜ਼ਾ ਰਾਏ ਪੇਸ਼ ਕਰੇ ਜੋ ਸਾਰੇ ਸੰਬੰਧਿਤ ਕਾਰਕਾਂ ਨੂੰ ਧਿਆਨ ਵਿੱਚ ਰੱਖਦੇ ਹੋਏ ਪਰਯਾਪਤ ਤਰਕ ਨਾਲ ਹੋਵੇ ਜੋ ਰਿਹਾਈ ਦੇ ਅਨੁਦਾਨ ਨੂੰ ਨਿਯੰਤਰਿਤ ਕਰਦੇ ਹਨ ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਲਕਸਮਣ ਨਸਕਰ ਬਨਾਮ ਭਾਰਤ ਸੰਘ (ਸੁਪਰਾ) ਵਿੱਚ ਬਿਆਨ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ। ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਜੱਜ, ਦੁਰਗ ਨੂੰ ਇਸ ਆਦੇਸ਼ ਦੀ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਦੀ ਤਾਰੀਖ ਤੋਂ ਇੱਕ ਮਹੀਨੇ ਦੇ ਅੰਦਰ ਆਪਣੀ ਰਾਏ ਪੇਸ਼ ਕਰਨੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ। ਅਸੀਂ ਹੋਰ ਨਿਰਦੇਸ਼ ਦਿੰਦੇ ਹਾਂ ਕਿ ਛੱਤੀਸਗੜ੍ਹ ਦੀ ਰਾਜ ਸਰਕਾਰ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਜੱਜ, ਦੁਰਗ ਦੀ ਰਾਏ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਨ ਦੇ ਇੱਕ ਮਹੀਨੇ ਦੇ ਅੰਦਰ ਅਰਜ਼ੀਦਾਰ ਦੀ ਰਿਹਾਈ ਦੀ ਅਰਜ਼ੀ 'ਤੇ ਮੁੜ ਅੰਤਮ ਫੈਸਲਾ ਲਵੇ।

26. ਸੰਵਿਧਾਨ ਦੇ ਅਨੁਚਛੇਦ 32 ਅਧੀਨ ਪਟੀਸ਼ਨ ਉਪਰੋਕਤ ਸ਼ਰਤਾਂ ਵਿੱਚ ਮੰਨੀ ਗਈ ਹੈ।

27. ਲੰਬਿਤ ਅਰਜ਼ੀ(ਆਂ), ਜੇ ਕੋਈ ਹੋਵੇ, ਨਿਪਟਾਈ ਗਈ ਹੈ।

ਨਿਧੀ ਜੈਨ

ਰਿੱਟ ਪਟੀਸ਼ਨ ਦੀ ਇਜਾਜ਼ਤ ਦਿੱਤੀ।

ਡਿਸਕਲੇਮਰ ਸਥਾਨਕ ਭਾਸ਼ਾ ਵਿੱਚ ਅਨੁਵਾਦ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਨਿਆ ਨਿਰਣਾਂ ਕੇਵਲ ਮੁਕੱਦਮੇਬਾਜ਼ਾਂ ਲਈ ਉਹਨਾਂ ਦੀ ਆਪਣੀ ਭਾਸ਼ਾ ਵਿੱਚ ਸਮਝਣ ਤੱਕ ਹੀ ਸੀਮਤ ਹੈ ਅਤੇ ਇਸਦਾ ਕਿਸੇ ਹੋਰ ਉਦੇਸ਼ ਲਈ ਇਸਤੇਮਾਲ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ । ਸਾਰੇ ਵਿਹਾਰਕ ਅਤੇ ਅਧਿਕਾਰਤ ਮੰਤਵਾਂ ਲਈ ਨਿਆਂ ਨਿਰਣੇ ਦਾ ਅੰਗਰੇਜ਼ੀ ਸੰਸਕਰਣ ਪ੍ਰਮਾਣਿਕ ਹੋਵੇਗਾ ਅਤੇ ਅਮਲ ਲਾਗੂ ਕਰਨ ਲਈ ਇਸ ਨੂੰ ਤਰਜੀਹ ਦਿੱਤੀ ਜਾਵੇਗੀ।

Vasu Gupta
Advocate